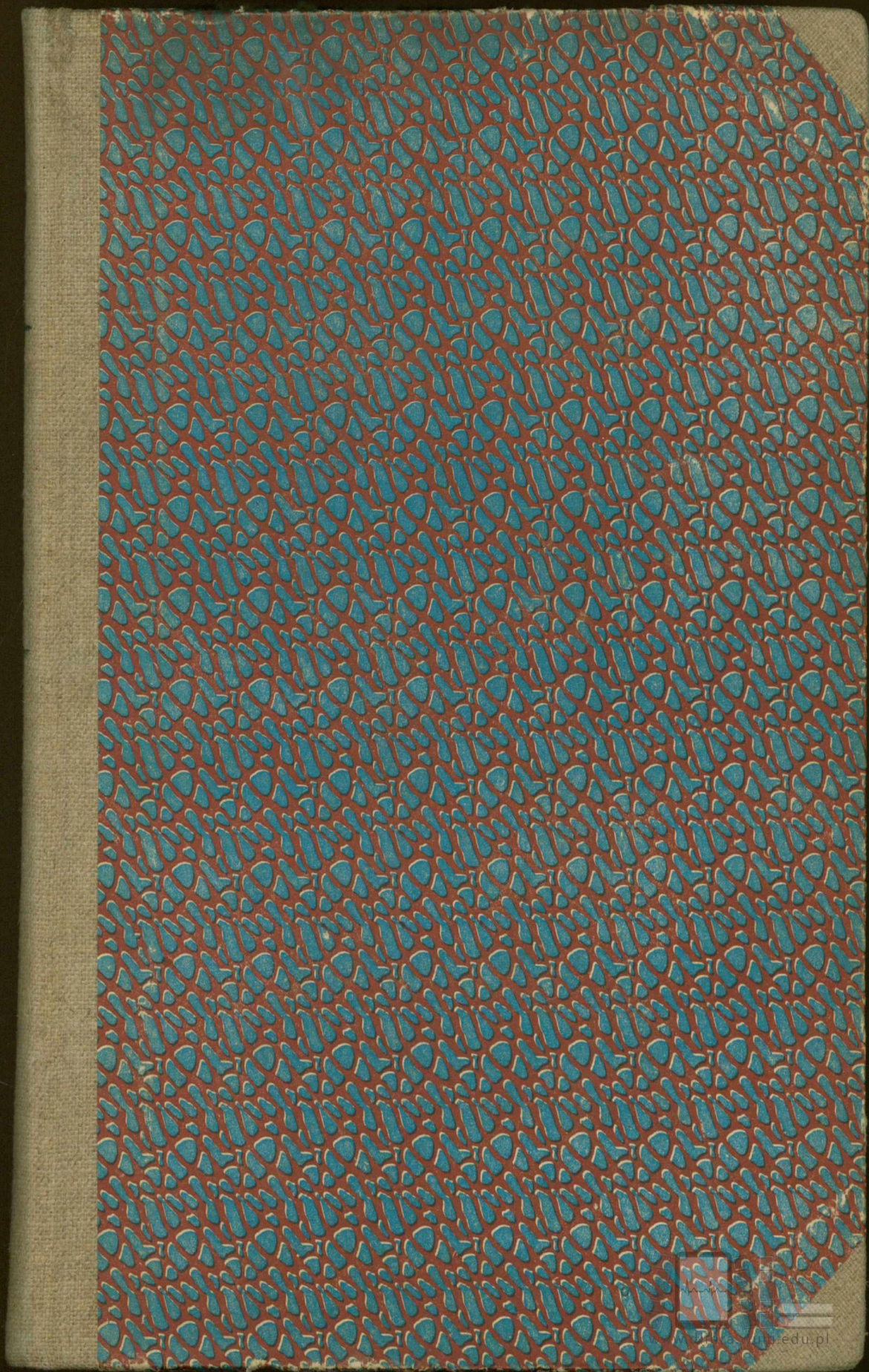

M E D Y C Y N A

CZASOPISMO TYGODNIOWE

DLA

LEKARZY-PRAKTYKÓW

WYDAWANE

przez gremium lekarzy, w skład którego wchodzi:

Arnstein Feliks, Prof. Baranowski Ignacy, Borsuk Maryan, Prof. Borysiekiewicz Michał, Burzyński Miłosław, Bauerertz Adam, Biegański Władysław, Benni Karol, Bojasiński Michał, Prof. Bujwid Odo, Braun Jan, Boryssowicz Teodor, Brühl Edward, Bruner Władysław, Chwat Ludwik, Dobrzycki Henryk, Dymnicki Józef, Ficki Feliks, Florkiewicz Władysław, Frankowski Władysław, Fruchtman Aleksander, Funk Jakób, Grundzich Ignacy, Gepner Bolesław Ryszard, Goldflam Samuel, Guranowski Ludwik, Gromadzki Jan, Hassewicz Stanisław, Heinrich Aleksander, Jarnuszkiewicz Witold, Jaworowski Aleksander, Prof. Jaworski Walery, Kieniewicz Feliks, Kobylński Franciszek, Prof. Kosiński Julian, Kulski Julian, Kuszelewski Eligjusz, Króweżyński Żegota, Leszczyński Leonard, Lubliner Leopold, Lubowski Henryk, Majkowski Julian, Markiewicz Stanisław, Mazuraki Kazimierz, Mayerson Stanisław, Prof. Obaliński Alfred, Ołtaszewski Władysław, Pacanowski Henryk, Perkowski Seweryn, Przyborowski Adam, Raduszkiewicz Hilary, Radziszewski Stanisław, Rajkowski Franciszek, Rappel Adolf, Raum Jan, Rogowicz Jakób, Prof. Rosé Konstanty, Prof. Rydygier Ludwik, Sadowski Michał, Śliwicki Franciszek, Solman Tomasz, Sommer Feliks, Srebrny Zygmunt, Sterczyński Adam, Stiche Czesław, Strzeszewski Józef, Sztejner Władysław, Szwajcer Jakób, Szyszło Wincenty, Thieme Apolinary, Trzeciński Tadeusz, Prof. Tyrchowski Władysław, Wicherkiwicz Bolesław, Wólf Aleksander, Wszebor Józef, Wyszomirski Karol i Zawadzki Władysław.

Wydawca:
Ludwik Guranowski.

Redaktor odpowiedzialny:
Henryk Dobrzycki.

Rok XXVIII. (21)

Str. 1066, z 23-ma cynkotypami, z 7-ma drzeworytami, jedną tablicą w drzeworycie i jedną chromolitograficzną.

WARSZAWA.

Druk K. Kowalewskiego, Królewska № 29.

—
1893.
—

Дозволено Цензурою.
Варшава, 18 Декабря 1893 года.

Nr inv. 9790

SPIS RZECZY

TOMU XXI-go Z ROKU 1893.

I. ARTYKUŁY ORYGINALNE. SPOSTRZEŻENIA Z KLINIK, SZITALI I PRAKTYKI PRYWATNEJ.

A. Choroby wewnętrzne, łącznie z norwami i umysłowymi.

	<i>Stron.</i>
Pacanowski H. O stosowaniu wód mineralnych w chorobach przewodu pokarmowego . . .	4 i 21
Glibowski W. Przyczynę do kazuistyki t. z. „zupełnego wyzdrowienia“ po ostrym zapaleniu wsierdza . . .	42
Brunner W. Przypadek ropnia podprzeponowego, oraz o ropniu i otoku ropno-powietrznym podprzeponowym wogóle.	101 i 125
Biegański Wł. Niedomoga mięśni wskutek stwardnienia tętnic.	257
Goldflam S. O uleczalnej postaci porażenia opuszkowego z udziałem kończyn	317, 340, 360, 381, 402 i 422
Erlicki. Idee niedorzeczne chorych umysłowych.	357, 377 i 397
Kramsztyk J. Skurecz głosi (<i>spasmus glottidis</i>) jako objaw tężyczki	383
Biegański Wł. Przyczynę do różniczkowego rozpoznawania ropni podprzeponowych	521 i 542
Wroczyński Cz. Kilka słów w kwestyi zaburzeń chorobowych w oddzielnych narządach u osób dotkniętych zakażeniem zimniczem.	625
Szwajcer J. Przypadek cholery azyatyckiej zawleczony do Warszawy z gub. Podolskiej.	644
Szpanbok A. Przypadek histeryi z objawami <i>akinesiae algerae</i>	704
Ołtuszewski Wł. Przyczynę do nauki o zboczeniach mowy (logopatologii)	819, 843, 863, 883 i 903
Mucha J. Przypadek poknięcia znacznej ilości pestek od śliwek przez 6-letniego chłopca	891
Gutentag St. Cztery przypadki płonicy z powracającą powtórnie wysypką	949
Arnstein F. O dysharmonii między siłą tętna a siłą uderzenia serca w stanach chorobowych u histeryczek	962
Sadowski M. Kilka słów o powstawaniu tętniaków wogóle z dodaniem opisu dwóch przypadków tętniaka aorty.	1000, 1032 i 1052

B. Choroby chirurgiczne, krtani, nosa i uszu.

Srebrny Z. Żegadło galwaniczne w leczeniu gruźlicy górnych dróg oddechowych oraz uwagi o wartości leczenia t. z. miejscowego suchot gardłanych.	24, 47, 64 i 86
Borsuk M. Przypadek jednoczesnego zranienia w dwóch miejscach odbytnicy, w tyłuż pęcherza moczowego i okrężnicy zagiętej (<i>S romanum</i>) powikłanego ogólnem ostrym zapaleniem otrzewnej. Wyzdrowienie.	61
Ehrlich M. Ropień wątroby z następczym ropniem podprzeponowym.	167
Meyerson S. O pęcherzach kostnych w nosie	297
Borsuk M. Przyczynę do techniki operacyjnej zranień przepony	337
Stankiewicz Wł. Przyczynę do nauki o nowotworach pęcherza moczowego	417, 441, 457, 479 i 504
Heiman T. Zapalenie przewlekłe ropne ucha średniego lewego. Ropień mózdzku i wyrostka robaczkowego. Śmierć	447
Grundzach J. i Mintz S. Zwężenie bliznowe odźwiernika. Przerost odźwiernika. Rozstrzeń wtórna żołądka. Gastroenterostomia. Wyzdrowienie.	539
Przyborowski A. O ranach postrzałowych brzucha drażących	559, 579, 601 i 622
Prof. Kosiński J. 31 rezeceji kiszki	679 i 699
Trzebiecky R. W sprawie techniki operacyjnej przy herniotomii	719
Solman T. O zaletach nadkłykciowego przecięcia kości udowej podług MACEWEN'a w celu leczenia kolana koślawego	779
Prof. Kosiński J. O wycięciu nerki. Zestawienie 15 operowanych przypadków	799, 824, 839 i 859
Meyerson S. Przyczynę do etyologii błoniastego zarośnięcia gardzieli	803
Gurano wski L. O ostrym zapaleniu ucha średniego w przebiegu influenzy.	879 i 899
Goldflam S. i Meyerson S. O przedmiotowych szmerach w uchu i głowie	922 i 939
Grundzach J. O wskazaniach do pyloroplastyki, pylorotomii i gastroenterostomii	959 i 984
Heiman T. O chorobach ucha sztucznie wywołanych i o głuchocie udanej	979 i 1047
Rogowicz J. Kilka słów o leczeniu gruźlicy otrzewnej zapomocą laparotomii	1006 i 1027

C. Akuszeria i choroby kobiet.

Boryssowicz T. Stałe rozszerzenie ujścia zewnętrznego macicy zapomocą przewiązania bocznych ścian dolnego odcinka części pochwowej	161
Neugebauer F. Rzadki przypadek prawidłowego miesiączkowania przez otwór niezwykły przy wrodzonym zarosnięciu pochwy	429
Solman T. Ciąża w macicy podwójnej	81 i 105

D. Syfilidologia, choroby skórne.

Króweżyński Ż. Słowno o szczepieniach wydzieliny szankrów miękkich z wodą utlenioną	1
Funk J. O leczeniu ostrej rzeżączki u mężczyzn	141
Zapolski-Downar H. Znamie macierzyste jednostronne	195
Uhma. Doświadczenia nad szczepieniem ropy z wrzodów miękkich zmieszanej z wodą utlenioną 8% lub 6%	217
Świątkiewicz. Doświadczenia nad zapobiegawczym działaniem wody utlenionej przy szczepieniu wydzieliny szankrów miękkich	240
Warman M. Kilka słów o bablacy noworodków (<i>pemphigus neonatorum</i>)	641 i 666
Funk J. Leczenie rzeżączki przewlekłej u mężczyzn	659 i 685

E. Oftalmologia.

Gepner B. R. (syn). O zastrzykiwaniu sublimatu pod łącznicę oka	723, 742 i 765

F. Farmakologia kliniczna.

Klein St. O zastosowaniu lecnizmem tolysalu	927

G. Balneologia.

Majkowski J. Wykaz chorych leczonych w zakładzie zdrojową-kąpielowym i w letnim szpitalu św. Mikołaja w Busku podczas pory kąpielowej 1892 r.	173
Dymnicki J. Sprawozdanie XXXV z czynności lekarskiej ze zdrojowiska w Busku w czasie pory zdrojowej 1892 r.	181 i 209
Majkowski J. Nowe źródła wody mineralnej w Busku.	830

H. Epidemiologia.

Szwajcer J. O ruchu chorych w szpitalu zapasowym.	351, 454, 536, 616, 717, 777, 896, 956 i 1043
Sakowicz. Przebieg epidemii cholery w mieście Białej Cerkwi gub. Kijowskiej w r. 1892	555

I. Higiena, Bakteryologia.

Idzikowski J., Orłowski W. i Pękosławski L. Wyniki higienicznego badania wody 37 studzien żydowskiej dzielnicy m. Lublina	121
Bujwid O. i Orłowski W. O dwóch nowych gatunkach lasieczników przecinkowatych w wodzie	237
Palmirski Wł. Działanie wibryonu Miecznikowa na susły	599
Bujwid O. Uwagi nad działaniem filtrów. Sposoby oczyszczania wody do picia	619, 639 i 663
Kramsztyk J. Przyczynę do sprawy wyjąłowania mleka. Sterylizacya czy pasteryzacya	739, 759 i 783
Zurakowski A. Wyniki badań nad filtrem Berkefelda	850

K. Anatomia, fizjologia, histologia, patologia ogólna i anatomia patologiczna.

Oltuszewski Wł. Fizjologia dźwięków alfabetu polskiego	189
Szwajcer J. Przyczynę do anatomii patologicznej tyfusu wysypkowego i cholery	277
Sadowski M. O odporności. Rozbiór krytyczny istniejących teorii	284, 301 i 325
Klein S. Kilka słów o badaniu klinicznym krwi	437, 464, 487, 499, 525, 547, 565 i 585
Dogiel J. Przyczynę do porównawczej anatomii i fizjologii serca	919 i 947
Biegański Wł. Życie i rola białego ciała krwi. Szkice z dziedziny fizjologii i patologii ogólnej	1012, 1037 i 1056

II. WYKŁADY KLINICZNE.

Loehlein. W sprawie rozpoznawania i leczenia raka macicy strescił A. Winawer	112
Peyer. Zaburzenia nerwowe kiszek na tle neurastenii (płciowej) u mężczyzny str. Pacanowski	146 i 170
Strümpell. O powstawaniu chorób pod wpływem wyobrażeń i ich leczenie str. A. Bernstein	197
Wiede. O mechanicznym leczeniu zapalenia kręgow (<i>spondylitis</i>) podał R. Skowronski.	223 i 244
Terrier. O operacji otwarcia przewodu żółciowego wspólnego w ścisłym znaczeniu str. K.R.	263
Mackenzie. Obrzęk śluzowy (<i>Alyzoedema</i>) i najnowsze postępy w leczeniu tego cierpienia str. K.R.	365

	Stron.
Schultze. O leczeniu uporeczywych tyłozgieć macicy str. A. Winawer	589 i 606
Rondot. O autypirynie str. F. Arnsztein	629 i 647
Peyer. O zaburzeniach żołądkowych przy cierpieniach narządów płciowych męzkich str. H. Pacanowski	746
Liebermeister. O zapaleniu i zwyrodnieniu wątroby str. B. Wolberg	769 i 807
J. R. O ciąży łożowem (<i>Symphiseotomia</i>) jako operacji położniczej	892
Schauta. O wskazaniach, technice i skutkach wycinania chorobowo zmienionych jajowodów podał J. Rogowicz	965
Klemm. O leczeniu złamań stawowych str. L. Z.	987

III. KRYTYKA I BIBLIOGRAFIA.

Riedel. O kamicy żółciowej w połączeniu z żółtaczką lub bez niej, str. J. Grundzach	12, 30 i 52
Schimmelbusch. Przewodnik do aseptycznego leczenia ran, oc. Groszlik	71
Kadler. O środkach ochronnych od chorób wenerycznych	73
Finger. O dziedziczeniu kły, oc. J. Majkowski	344
Troickij. Mieszkania Warszawy pod względem zdrowotnym.	413
Sokołowski. Leczenie klimatyczne suchot płucnych oc. Wł. Biegański	573
Rydygier. O sposobie chloroformowania oc. Wł. Szteyner	610
Bourges. Błonica str. F. Arnsztein	669, 689, 708 i 727
Jaworski. Podręcznik chorób żołądka oc. Wł. Bruner	748
Ortner. Gruźlica płuc jako zakażenie mieszane oc. Z. Srebrny.	988
Laskowski. Atlas anatomiczny oc. H. D.	1023

IV. ODCINEK.

Powstanie i rozwój polikliniki wiedeńskiej podał H. P.	76
Leczenie cholery w Berlinie i Hamburgu St. M.	151
Służba zdrowia w Rumunii (wyciąg z korespondencji) St. M.	152
W sprawie pomocy lekarskiej w fabrykach, podał Pisarszewski.	329
Otwarcie nowego pawilonu chirurgicznego wzniesionego z inicjatywy prof. d-ra Alfreda Obalińskiego przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie	875
50-letni jubileusz doktoratu Virchow'a.	895
Wóycikowski. Pierwszy wykonawca owaryotomii z pomyślnym skutkiem we Francji r. 1844 H. D.	1017

V. SPRAWOZDANIA Z POSIEDZEŃ TOWARZYSTWA LEKARSKIEGO WARSZAWSKIEGO.

Z d. 10 Stycznia z wykładu prof. M. Nenckiego o cholerye	33 i 55
„ 17 „ 1) Sokołowski, Nowotwór śródpiersia. 2) Przewoski, Sposób łączenia się poręcznie prążkowanych komórek mięsnych w sercu dorosłego człowieka	73
„ 31 „ 1) Solman, Osteotomia uda z powodu genua valga. 2) Polak, Epidemia cholery w Warszawie w r. 1892	116
„ 7 Lutego 1) Ołtuszewski, Przedstawienie przypadku wyleczonego jąkania. 2) Klein, Kliniczne badanie krwi	134
„ 14 „ 1) Leszczyński, Ulepszona proteza po rezeceyi szczęki. 2) Ołtuszewski, Przypadek jąkania wskutek kurcuza zamykającego głośni. 3) Fabian, Sprawozdanie z wycieczki nad Wolgę podczas epidemii cholery w r. 1892.	149
„ 21 „ 1) Trzeciński, Lichen ruber planus. 2) Neugebauer, O niemnych skutkach stosowania wianków macicznych.	175
„ 28 „ 1) Krysiński, Preparat mięśniaka macicy śródwężowego. 2) Dyskusja z powodu przemówienia Ołtuszewskiego	200
„ 14 i 21 Marca Stankiewicz, O nowotworach pęcherza moczowego	288
„ 28 „ 1) Kramsztyk Z., Operacja plastyczna na łącznicy oka. 2) Neugebauer, Obojniak rzekomy płci żeńskiej. 3) Neugebauer, Przypadek poronienia opóźnionego. 4) Stankiewicz, Rozpoznanie nowotworu pęcherza moczowego przy pomocy cystoskopu. 5) Kijewski, Dwa przypadki urazowego przedziurawienia kiszek bez uszkodzenia ściany brzusznej. 6) Sz wajcer, Przyczynę do anatomii patologicznej tyfusu wysypkowego i cholery	305
„ 11 Kwietnia 1) Neugebauer, Drugi przypadek poronienia opóźnionego. 2) Borsuk, W sprawie techniki operacyjnej zranień przepony	328
„ 18 i 25 „ 1) Neugebauer, Demonstracja atresiae hymenis. 2) Stankiewicz, Dem. zeszytych przeciętych ścięgien przedramienia. 3) Jawdyński, Dem. licznych chrząstniaków na palcach i kościach ręki. 4) Prof. Kosiński, O rezeceyi kieszek. 5) Olechnowicz, Z charakterystyki antropologicznej ludności gub. Lubelskiej.	405
„ 2 Maja 1) Ołtuszewski, Dwa rzadkie przypadki jąkania. 2) Grundzach, Przypadek gastroenterostomii	408
„ 16 „ 1) Heiman, Demonstracja ropnia zrazu robaczkowego mózdzku i lewej półkuli mózgu. 2) Stankiewicz, Demonstracja chorego po wycięciu mięsaka z pęcherza moczowego	432
„ 30 „ Demonstracje: 1) Jawdyński, Chora po wyluszczeniu dość rzadkiej torbieli pod łopatką. 2) Pr. Brodowski, Torbiel pod łopatką. 3) Krysiński, Torbiel łożyska. 4) Dunin, Ropień mózgu	468
„ 6 Czerwca 1) Chełchowski, Kilka uwag o raku żołądka. 2) Jawdyński, Przypadek wycięcia krtani. 3) Demonstracje: Ciagliński, paralysis agitans; Brunner, przy-	

	Stron.
rząd zastępujący irygator; Przyborowski, chory po laparotomii wskutek ran postrzałowych brzucha	490
Z d. 13 Czerwca 1) Bujwid, O znaczeniu filtrów przy oczyszczaniu wody do picia. 2) Peszko Demonstracya dziecka z lieznemi naczynekami	550
" 20 " 1) Borsuk, Przypadek enteroanastomozy. 2) Biernacki, Skład chemiczny krwi w stanach anemicznych i kachektycznych.	550
" 27 " 1) Jawdyński, Chirurgia dróg żółciowych. 2) Neufeld, O parnikach odkazających	592
" 5 Września 1) Krysiński, Demonstracya torbieli łożyska. 2) Gabszewicz, Demonstracya wyciętej nerki. 3) Zawadzki, Wrzód żołądka	751
" 19 " 1) Palmirski, Wibrion Miecznikowa i uodpornianie zwierząt przeciw niemu szczepionkami bakterii cholery i odwrotnie. 2) Bączkiewicz, Intubacya krtań w dławcu u dzieci	792
" 26 " i 3 Października 1) Oltuszewski, Przyczynek do nauki o zbozieniach mowy (logopatologii). 2) Kosiński, Przypadek hypospadiasis, 3) Sokołowski, Tętniaki aorty	832 i 909
" 17 i 31 Października 1) Rychliński, Demonstracya przypadku atrophii musculorum progressiva myopathica. 2) Ilewke O leczeniu suchot płucnych kreozotem. 3) Przewoski, Zmiany w krtań przy cholerze. 4) Jasiński, Demonstr. nowego przyrządu ortopedycznego. Przypadek ropnia w płucu.	930
" 7 Listopada 1) Zawadzki, Preparat regenerowanego raka żołądka. 2) Sadowski, Preparat tętniaka aorty wstępującej. 3) Baranowski, O leczeniu kreozotem suchot płucnych. 4) Przewoski, Chylangioma cavernosum mesocoli transversi. Intussusceptio ventriculi	953
" 21 " 1) Neugebauer, Demonstracya 3 miesięcznego płodu z owodnią wydobytą podczas poronienia. 2) Sadowski, Preparat tętniaka łuku aorty. 3) Brodowski, 2 preparaty tętniaków aorty. 4) Sędziak, Tiozynamina przy leczeniu gruźliczych chorób skóry	970
" 28 " 1) Szumlański, Demonstracya przypadku brodawczaków skóry. 2) Gepner (syn). Przypadek torbieli tęczówki. 3) Rychliński, Dystrophia muse. progr. 4) Kosmowski, O wzroście i wadze dzieci klas biednych w Warszawie	1040
" 5 Grudnia 1) Luxenburg, Demonstracya preparatów mikroskopowych syringomyelii 2) Guranowski, Demonstracya chłopca, któremu z polipem odeszły kosteczki słuchowe. 3) Neugebauer, Demonstracya płodu 6-miesięcznego wydobytego przy poronieniu opóźnionem. 4) Kijewski, O ropniach podprzeponowych.	1016

VI. SPRAWOZDANIA ZE ZJAZDÓW.

Z V zjazdu chirurgów polskich w Krakowie	710, 790, 852 i 870
Ze zjazdu w kwestyi gruźlicy u ludzi i zwierząt w Paryżu	731
B. R. Gepner, Sprawozdanie z XI kongresu Towarzystwa Okulistycznego Francuzkiego w Paryżu	492 i 511

VII. KORESPONDENCYE MEDYCYN.

Z Paryża Odon Bujwida	16
Z Częstochowy Biegańskiego. O organizacyi pomocy lekarskiej przy fabrykach	16, 35 i 57
Z Mławy Rajkowskiego, O cholerze.	34
Z Warszawy O. Bujwida.	293
Z Siemiatycz Ludwika Czarkowskiego.	367
Z Warszawy Wł. Oltuszewskiego odpowiedź na powyższe.	368
Z Warszawy Misiewicz, Kilka uwag z powodu artykułu d-ra Funka „O loczeniu rzeżączki“. Funka odpowiedź na powyższe	385
Z Kutna F. Arnsteina List otwarty	387
Z Warszawy List otwarty kol. Sokołowskiego	477
Z Warszawy List otwarty kol. Dunina.	836
Z Warszawy List otwarty prof. Kosińskiego.	914
	915

VIII. ŻYCIORYSY.

Ludwik Pasteur (z powodu 70-tej rocznicy Jego urodzin)	15

IX. NEKROLOGIA.

Rosé 41. Kahler 100. Hardy 100. Eichstedt 100. Króweżyński 120. Zahorowski 180. Werenko 256. Wojcikiewicz 256. Krypiakiewicz 296. Ball 296. Modrzejewski 336. Rosé 376. Wojtaszek 376. Rieger 376. Zaleski 376. Boczkowski 376. Kundrat 396. Hartman 396. Schnitzler 416. Cantani 416. Moleschott 478. Guttman 478. Wojtaszek 520. Paltan 520. Peter 520. Borowy 598. Muliewicz 618. Vidal 638. Charcot 698. Sommerbrodt 698. Cramer 698. Downar Zapolski 738 i 758. Kraszewski 798. Wreden 798. Butrym 818. Lewestam 818. Burzyński 938. Le Fort 938. Clark 938. Jaxa-Bykowski 1025.

X. STRESZCZENIA I WYCIĄGI.

Str. Nr.	Str. Nr.
Acetonurii prognostyczne znaczenie w moczu	815 (154)
Akroparestezya	571 (107)
Aldehyd mrówkowy, nowy antyseptyk.	752 (144)

	Str.	Nr.		Str.	Nr.
Alkalia w leczeniu niestrawności	229	(45)	<i>Crises gastriques</i> przy nerce ruchomej . . .	70	(12)
Anemii pierwotnej czyli samoistnej przy- czyny	29	(6)	Cylindrów nerkowych skręconych powsta- wanie	715	(138)
Antagonistyczne wyrównywanie uboczne- go działania leków	873	(160)	Chodu zaburzenie przestankowe przy cho- robach naczyń	266	(52)
Antyseptyczne własności ichtyolu	956	(167)	Drgawek historycznych w szkole wiej- skiej epidemia	110	(24)
Aorty piersiowej aneuryzm i stosunek te- goż do krwotoków płucnych	30	(6b)	Drgawki właściwe ciężarnym, rodzącym i położnicom	8	(1)
Arszenikiem zatrucie	351	(72)	Duru brzuszno leczenia za pomocą wy- jałowionej hodowli lasecznika nie- bieskiej ropy	911	(165b)
Arszenikiem i ołowiem zatruciem spowo- dowane bezwłady	332	(69)	Duru brzuszno leczenia swoiste	911	(165c)
Aseptyczny i antyseptyczny opatrunek ran	970	(169)	Durzykowego lasecznika długość życia i ropotwórcze działanie w ustroju ludzkim	911	(165a)
Bakterii zawartość w mleku kobiecym . . .	613	(116)	Duszniczy oskrzelowej i gruźlicy płuc po- wikłanie	111	(26)
Bakteryologiczne badania przy niezycie dróg płciowych u małych dziewcząt	714	(137b)	Dzieciobójstwa niezwykle przypadek . . .	413	(88)
Bąblicy jodowej wybujałej przypadek . . .	313	(65)	Dziewieczorództwo	232	(48)
Bezkrwistości sztucznej miejscowej wy- woływanie	856	(159)	Ekklampsy 455 przypadków z petersbur- skiego zakładu położniczego	568	(106)
Bezwłady wskutek zatrucia arszenikiem i ołowiem	332	(69)	Elektrycznością leczenie puchliny brzucha	175	(34)
Białkomocz cykliczny	836	(167)	Elektryzacja przy porażeniach podczas snu powstałych	736	(143)
Białkowych ciał w moczu wykrywanie . . .	205	(43)	Etyologia pęcherzy	70	(11)
Biegunka wywołana przez wymoczki	716	(140)	Formaldehdu działanie	714	(136)
Błękiet metylenowy przeciw zimnicy . . .	94	(16, 17, 18)	Formaldehyd jako środek przeciwnie- dziej	714	(136)
Błękietu metylenowego stosowanie leczni- cze w gorączce przepuszczającej	29	(5)	Formaldehyd (formalina) w celu odkaża- nia ubrania, towarów skórzan- ych, szczotek i książek	714	(136)
Błonicowe zwięźnienie krtani leczone intu- bacją	776	(150)	Glenard'a choroba, przyczynę do jej ba- dania i raka żołądka za pomocą bezpośredniego wdmuchiwania po- wietrza do żołądka	271	(57)
Błonicowego lasecznika rozprzestrzenie- nie się w ciele ludzkim	956	(168)	Gliceryna przeciw kamicy nerkowej . . .	554	(105a)
Błonicowych laseczników napotykanie . . .	350	(71)	Gliceryny zastosowanie w leczeniu kolki żółciowej	554	(105b)
Błonicy leczenie skombinowane papayo- tyną i kwasem karbolowym	816	(155)	Glykozurya, o postępowaniu lekarskiem w pewnych wątpliwych jej przy- padkach	9	(2)
Błonicy leczenie za pomocą swoistej suro- wicy	433	(89)	Guileowe cierpienie u ssawców dotknię- tych krzywicą	111	(25)
Błony śluzowej macicy niezytu leczenie . .	252	(51)	Gorączki przepuszczającej błękitem me- tylenowym leczenie	29	(5)
Bright'a choroba	696	(133)	Gorączki w suchotach płucnych progno- styczne znaczenie	535	(103)
Bromu duże dawki przy padaczce	573	(110)	Gościec stawowego leczenie salicylanem sodowym przez kiszkę prostą	695	(132)
Brzucha puchliny leczenie za pomocą elek- tryczności	175	(34)	Gościec stawowego przyczynę do etyologii	693	(130)
Brzuszna puchlina u kobiet	753	(145)	Gruźlica jamy ustnej z przedziurawieniem jam nosowej i szczękowej	572	(108)
Centryfuga nowa metoda klinicznego ba- dania moczu i innych wydzielin	90	(15)	Gruźlica mięśnia sercowego	202	(39)
Chemii lekarskiej przy łóżku chorego za- stosowanie	1060	(179)	Gruźlica nerek jako przyczyna nefrotomii i nefrektomii	754	(156)
Chemosis menstrualis	393	(84)	Gruźlicy leczenie kreozotem	204	(42)
Chemotaksa a zapalenie	476	(98)	Gruźlicy stawów nowa metoda leczenia zachowawczego	453	(94)
Cholera, mikroorganizmy w organach lu- dzi zmarłych na nią	656	(123)	Gruźlicy stawu łokciowego przebieg i zej- ście	993	(171)
Cholera, przepłykiwanie przewodu pokar- mowego	874	(161)	Gruźliczych chorych zaburzenia nerwowe	695	(131)
Cholera azjatycka jako zatrucie azotona- mi wytworzonymi przez przecin- kowce cholery	650	(121)	Gruźliczych wysięków otrzewnej nowy sposób leczenia	713	(135)
Cholera azjatycka, czy jest zatruciem azotonomi	654	(122)	Histeryczka siedmiokrotnie operowana . .	51	(8)
Cholera, czy wytwarzanie się azotonów pod wpływem laseczników cholery ma istotne znaczenie przy jej po- stawianiu	691	(128)	Histerycznych drgawek w szkole wiej- skiej epidemia	110	(24)
Cholera, badania nad odpornością prze- ciw cholery azjatyckiej	692	(129)	Hydrastynowy przypadek ubocznego dzia- łania przy dłuższym jej użyciu	331	(67)
Cholery epidemia w Hamburgu w r. 1892	248	(50)	Ichtyol przy leczeniu trypra	291	(62)
Cholery bakteriologicznego rozpoznania stan obecny	671	(124)	Ichtyolu antyseptyczne własności	956	(167)
Cholery laseczników przenoszenie z ku- rzem przez powietrze	674	(125)	Indykanury rozpoznawcze znaczenie . . .	1021	(176)
Cholery przecinkowiec, przyczynę do je- go biologii	370	(74a)	Inerwacyi żołądka, przyczynę doświad- czalną do	96	(22)
Cholery przecinkowiec, przyczynę do wykazania jego obecności w wodzie	370	(74b)	Intubacja w błonicowym zwięźnieniu krtani	776	(150)
Choleryczna nerka	612	(115)	Jadu żmii wydzielanie przez żołądek . . .	309	(64a)
Chloran sodu przy raku żołądka	735	(142)	Jałowść ran pod opatrunkiem aseptycz- nym i antyseptycznym	970	(169)
Ciąży zewnątrzmacicznej i wewnątrzma- cicznej przypadek. Zestawienie i uwagi dotyczące tego rodzaju przy- padków	676	(127)			

	Str.	Nr.		Str.	Nr.
Jelit niedrożności chirurgiczne leczenie	410	(86)	Mocz i innych wydzielin nowa metoda		
Jodoformem zatrucie	270	(55)	klinicznego badania zapomocą cen-		
Jodoformowej zawiesziny do stawu biodro-			tryfugi	90	(15)
wego gruźliczego wstrzykiwania	68	(9)	Mocz wydzielenia się na rozwój chorób		
Jodowej bablkiej wybujałej przypadek	313	(65)	zakaźnych wpływ	1063	(181)
Kamica nerkowa leczona gliceryną	554	(105a)	Mocz niektóre własności przy kokluszu	594	(112)
Kamicy żółciowej pochodzenie zakaźne			Morfiny odjęcie, objawy ze strony żo-		
i o udziale tyfusu brzuszego w			ładka	309	(64b)
etyologii tego cierpienia	553	(104)	Mózgowych opon zapalenia ropnego bak-		
Karboksyłowej grupy wpływ na trujące			teryologia	451	(91)
własności związków aromatycz-			Myoseismia	372	(76)
nych	634	(120)	Naczyn choroby, zaburzenie przestanko-		
Kiszek błoniastego nieżytu, przyczynę			we chodu przy nich	266	(52)
do patologii	894	(163)	Naczyn podobojczykowych rany kłute	812	(153)
Kiszkiwego soku zachowanie się wobec			Narkozy chloroformow. działanie uboczne	95	(19)
ostrego nieżytu kiszek	452	(92)	Nefrotomii i nefrektomii wyniki z powodu		
Kodeiną zatrucia przypadek	697	(134)	gruźlicy nerek	754	(146)
Koklusu leczenie	795	(151)	Nerek cierpienie przy cholerae azyatyck.	611	(114)
Koklusz. Niektóre własności moczu przy			Nerek przewlekłe zapalenie, przyczyny		
nim	594	(112)	i wczesne rozpoznawanie	1019	(174)
Kolka żółciowa	554	(105b)	Nerek zapalenie pochodzenia zakaźne-		
Kolki żółciowej przyczynę do rozpozna-			go leczone upustem krwi	391	(81)
wania	894	(162)	Nerka choleryczna	612	(115)
Kości rozmiękczenia leczenie	531	(100)	Nerka wędrująca, uwagi praktyczne	393	(85)
Kreozot w leczeniu gruźlicy	204	(42)	Nerka, wydzielanie się z niej skrzepów		
Krtani błonkowe zwężenie leczone intu-			włóknikowych	205	(44)
bacją	776	(150)	Nerki ciężarnych rozpoznawanie	572	(109)
Krtani ran ciętych leczenie szwami	291	(61)	Nerkowa kamica leczona gliceryną	554	(105a)
Krwi morfologia i patologia u dzieci	390	(80)	Nerkowych cylindrów skręconych po-		
Krwi przyczynę do nanki o	153	(31)	wstawanie	715	(138)
Krwi upust przy groźnych objawach za-			Nerwice. O użyciu i nadużyciu niektórych		
paleń nerek pochodzenia zakaźnego	391	(81)	leków przy leczeniu nerwie	592	(111)
Krwipłucie podczas ciąży	28	(4)	Nerwoból nerwu trójdzielnego	995	(172)
Krwotoki żołądkowe podczas ciąży	533	(101b)	Nerwowe zaburzenia u chorych na gruźli-		
Krwotoków niektórych uporeczywych le-			cę płucną	695	(131)
czenie odciąganiem na okolicę wą-			Nerwów wszystkich ruchowych oka cał-		
troby lub sledziony	30	(7)	kowite porażenie, wyleczone na		
Krzywoszyi czynnościowej (<i>torticollis</i>) wy-			drodze odruchowej pod wpływem		
wołanej przez porażenie jednego			bodźców ośrodkowych	389	(79)
z mięśni ocznych przypadek	69	(10)	Niedokrwiłość żołądka	895	(164)
Kwasu solnego wydzielanie w żołądku			Niedrożności jelit leczenie chirurgiczne	410	(86)
pod wpływem niektórych leków	309	(64d)	Niestrawności leczenie alkaliami	229	(45)
Lasecznika okrzynicy chorobotwórcze			Noworodków śmiertelność w pierwszych		
działanie	633	(119)	czterech tygodniach	273	(59)
Laseczniki cholery. Warunki sprzyjające			Nukleiny kliniczne działanie	996	(173)
przedłużeniu ich żywotności	835	(106)	Odcciąganiem na okolicę wątroby lub śle-		
Laseczników błonkowych napotykanie	350	(71)	dziony niektórych krwotoków upor-		
Leków niektórych antagonizystyczne wyró-			czywych leczenie	30	(7)
wnywanie ubocznego działania	873	(160)	Odczynnik czuły dla określenia obecności		
Leków przeciwgorączkowych w choro-			barwnika żółciowego w moczu	177	(38)
bach zakaźnych pożytek	472	(96)	Odźwiernika zwężen i nowotworów żo-		
Leukemia ostra	71	(14)	łądka leczenie operacyjne	631	(118)
Lizolu czystego trujące działanie	331	(68)	Odporność przeciw cholerae azyatyckiej	692	(129)
Łącznica oka. Wstrzykiwania pod nia sub-			Odżywiania ssawców nowa metoda	796	(152)
limnatu w celach leczniczych	292	(63)	Oko, przypadek całkowitego urazowego		
Macicy błony śluzowej nieżytu leczenie	252	(51)	porażenia wszystkich nerwów ru-		
Macicy całkowite wycięcie przez cięcie			chowych oka, wyleczony na drodze		
brzuszne	392	(83a)	oddechowej pod wpływem bodź-		
Macicy całkowite wycięcie przy jej mię-			ców ośrodkowych	389	(79)
śniakach przez cięcie brzuszne	392	(83b)	Okolokątniczey zapalen leczenie chirur-		
Macicy mięśniaków operowanie	391	(82)	giczne	152	(30a)
Macicy mięśniaków podług sposobu Mar-			Okolokątniczego zapalenia nowe dane do		
tin'a operowanie	453	(93)	chirurgicznego leczenia	152	(30b)
Metody nowe wysłuchowe	204	(41)	Oksalurya pokarmowa	157	(32)
Mięśniaków macicy operowanie	391	(82)	Opatrunek ran	970	(169)
Mięśniaków macicy podług sposobu Mar-			Opon mózgowych zapalenia ropnego bak-		
tin'a operowanie	453	(93)	teryologia	451	(91)
Migdałów funkcyj	177	(37)	Oplucnej zapalenie skrytego pochodzenia	268	(54)
Mikroorganizmy w organach ludzi zmar-			Otrzewnej wysięków gruźliczych nowy		
łych na cholera	656	(123)	sposób leczenia	713	(135)
Mlecznej diety w leczeniu białkomoczu			Oskrzeli przewlekłe włóknikowe zapalen.	675	(126)
nadużycie	176	(36)	Otyłości leczenie	471, 495	(95)
Mleko kobilece. Zawartość w niem bakterii	613	(116)	Padaczka leczona dużymi dawkami bromu	573	(110)
Moczówka cukrowa. Znaczenie progno-			Patogeneza żółtaczki	449	(90)
styczne acetonyrii przy niej	815	(154)	Patologii i terapii samozakażenia, przy-		
Moczówki z cierpieniami trzustki związek	176	(35)	czynny do	70	(13)

	Str.	Nr.		Str.	Nr.
Patologii chirurgicznej nerek, przyczynek do	1041	(177)	Śmiertelność noworodków w pierwszych czterech tygodniach	273	(59)
Pęcherzyca etyologii, przyczynek do	70	(11)	Solnego kwasu wolnego w zawartości żołądka ilościowe określenie i jego praktyczne znaczenie	411	(87)
Płciowych dróg nieżyty u małych dziewcząt badanie bakteriologiczne	714	(137b)	Spędzanie płodu, sądowo-lekarskie sprawozdanie	614	(117)
Płodu spędzanie, sprawozdanie sądowo-lekarskie	614	(117)	Spędzenia płodu przypadek przez zastrzyknięcie wody gorącej. Śmierć nagła wskutek zatoru tętnicy płucnej	267	(53)
Płodu spędzenie przez zastrzyknięcie wody gorącej. Śmierć nagła wskutek zatoru tętnicy płucnej	267	(53)	Spiralnych włókien w płwocinie powstawanie	715	(138)
Płuc zapalenia zrazikowego u suchotników szczególna forma wywołana przez aspirowanie zawartości jam gruczolnych	157	(33)	Ssawców odżywiania nowa metoda	793	(152)
Płuc zapalenia różniczkowe rozpoznawanie	1020	(175)	Stawów grzylcy nowa metoda leczenia zachowawczego	453	(94)
Podobojczykowych naczyń rany kłute	812	(153)	Stawów zapaleń przewlekłych reumatycznych etyologia	756	(147)
Podskórno stosowanie i przez odbytnicę środków przeczyszczających	232	(49)	Stolca zaparcie nawykowe i jego leczenie za pomocą obfitych lewatyw z oliwy	272	(58)
Prądu stałego stosowanie do badania wydzielin	109	(23)	Sublimatu wstrzykiwania pod łącznicę oka w celach leczniczych	292	(63)
Promienica, rokowanie przy niej	331	(66)	Suchoty płucne, znaczenie prognostyczne gorączki	535	(103)
Przeinkowiec cholery, przyczynek do biologii	370	(74a)	Sulfonali działanie njemne	203	(40)
Przeinkowiec cholery, przyczynek do wykazania jego obecności w wodzie	370	(74b)	Surowica swoiste leczenie błonicy	433	(89)
Przeciwgorączkowych leków w chorobach zakaźnych pożytek	472	(95)	Sztucznej bezkrwistości miejscowej wywoływanie	856	(159)
Przeczyszczających środków stosowanie podskórnie i przez odbytnicę	232	(49)	Szwów znaczenie przy leczeniu ran ciętych krtani	291	(61)
Przeplukiwanie przewodu pokarmowego w cholerze	874	(161)	Tęcza objawy w przebiegu błonicy	474	(97)
Przepuszczającej gorączki błękitem metylenowym leczenie	29	(5)	Tlenkiem węgla zatrucie wyleczone za pomocą wstrzyknięcia roztworu soli kuchennej do żył	231	(46)
Przymiotu dziedzicznego rozpoznanie	347	(70)	Trądu przeszczepialność na zwierzęta	955	(170)
Puchlina brzucha u kobiet	753	(145)	Trójdłorek jodu w chirurgii	373	(77)
Puchliny brzucha leczenie za pomocą elektryczności	175	(34)	Trujące działanie czystego lizolu	331	(68)
<i>Pypneumothorax subphrenicus</i> i jego leczenie	129	(28)	Trujące własności związków aromatycznych pod wpływem grupy karboksylowej	634	(120)
Ran opatrunek	970	(169)	Trypra leczenie za pomocą ichtyolu	291	(62)
Rak żołądka, stosowanie przy nim chlorku sodu	735	(142)	Trzustki cierpienia związek z moczówką	176	(35)
Rdzenia pacierzowego wiad, przyczynek do patologii	12	(3)	<i>Tuberculosis herniosa</i>	271	(56)
Reumatycznych przewlekłych zapaleń stawów etyologia	756	(147)	Tuberkulina leczenie świńek morskich zarażonych gruźlicą	112	(27)
Rezekcja wątroby	231	(47)	Tyfusu brzusznoego udział w etyologii kamicy żółciowej	553	(104)
Robaczkowego wyrostka zapalenia 27 przypadków	152	(30c)	Uodpornienia człowieka przeciw cholerze próby	855	(158)
Robaczkowego wyrostka zapalenie i jego powikłania poddane ocenie z punktu widzenia chirurgicznego	774	(149)	Upust krwi przy groźnych objawach zapalenia nerek pochodzenia zakaźnego	391	(81)
Rogówka ze złogami wapiennymi nietypowymi	756	(148)	Uspokojenie do chorób zakaźnych	132	(29)
Ropotwórcze działanie lasecznika durzycowego	911	(165a)	Ustnej jamy gruźlica z przedziurawieniem jam nosowej i szczękowej	572	(108)
Rozmięczenia kości leczenie	531	(100)	Wapiennych złogów nietypowych w rogówce dwa przypadki	756	(148)
Rtęci wehlanie i wydalanie przy wehlaniach szaruchy wykonywanych w różnych warunkach	515	(99)	Wątroby rezekcja	231	(47)
Rtęcią chroniczne zatrucie	96	(20)	Wehlanie i wydalanie rtęci przy wehlaniach szaruchy wykonywanych w różnych warunkach	515	(99)
<i>Ruminatio</i> u człowieka	716	(139)	Wdechowe zapadanie okolicy podobojczykowej przy gruźlicy płuc	1063	(180)
Rzeżączka u małych dziewcząt	714	(137a)	Wiad rdzenia pacierzowego, przyczynek do jego patologii	12	(3)
Rzeżączki u kobiet przyczyny, rozpoznawanie i leczenie	933	(166)	Wiadu etyologia	369	(73a)
Salicylanu sodowego stosowanie przez kiskę prostą przy gościeu stawowym	695	(132)	Wiadu powstawanie i stosunek jego do przymiotu	369	(73b)
Samozakażenia patologia i terapia	70	(13)	Włókien spiralnych w płwocinie powstawanie	715	(138)
Sądowo-lekarskie sprawozdanie o sprawie spędzania płodu	614	(117)	Wodogłowie, przyczynek do jego terapii	595	(113)
<i>Scopolaminum hydrochloricum</i>	290	(69)	Wrzód żołądka, przyczynek do leczenia	533	(101a)
Sercowego mięśnia gruźlica	202	(39)	Wstrzykiwania zawiesiny jodoformowej w gruźlicy stawu biodrowego	63	(9)
Skrzepów włókninowych z nerki wydzielenia się przypadek	205	(44)	Wydzielin badanie za pomocą prądu stałego	109	(23)
			Wyjaławiania starannego roztworu wstrzykiwanych pod skórę konieczność	96	(21)

	Str.	Nr.		Str.	Nr.
Wymoczki, jako przyczyna biegunki	716	(140)	szczególina forma wywołana przez		
Wypyrsk u ciężarnych (herpes)	372	(75)	aspirowanie zawartości jam gruz-		
Wypyrsku wargowego znaczenie przy			liczych	157	(33)
nagminnem zapaleniu opon mózgo-			Zwracanie pokarmów (<i>ruminatio</i>) u czło-		
rdzeniowych	734	(141)	wieka i o stosunku zwracania do		
Wyrostka robaczkowego zapalenia	27		wymiotów	716	(139)
przypadków	152	(30c)	Żmii jadu wydzielanie przez żołądek	309	(64a)
Wysłuchowe nowe metody	204	(41)	Żołądek, objawy z jego strony po odjęciu		
Zakażne choroby, usposobienie do nich	132	(29)	morfiny	309	(64b)
Zakrzepy obwodowe w rozmaitych cho-			Żołądek, wpływ niektórych leków na wy-		
robach	373	(78)	działanie kwasu solnego	309	(64d)
Zapalenia tkanki łącznej z wytworzeniem			Żołądka czynność	535	(102)
gazu	1042	(178)	Żołądka innerwacja	96	(22)
Zapalenie a chemotaksa	476	(98)	Żołądka nowotworów i odzwrotnika zwię-		
Zaparcie stołka nawykowe i leczenie jego			żeń leczenie operacyjne	631	(118)
za pomocą obfitych ławatyw z oliwy	272	(58)	Żołądka raka badanie za pomocą wdmuchi-		
Zatrucie arsenikiem	351	(72)	wania powietrza do żołądka	271	(57)
Zatruciem arsenikiem i ołowiem spowodo-			Żołądka wrzodu do leczenia przyczynę,		
wane bezwład	332	(69)	oraz niektórych zależnych odcień		
Zatrucie chrończone rtęcią	96	(20)	objawów podrażnienia i krwotoków	553	(101a)
Zatrucie gazem tlenku węgla wylęczone			Żołądkowe objawy u morfinistów	309	(64c)
zapomocą wstrzyknięcia roztworu			Żołądkowe krwotoki podczas ciąży	533	(101b)
soli kuchennej do żył	231	(46)	Żółciowa kolka leczona gliceryną	554	(105b)
Zatrucie jodoformem	270	(55)	Żółciowej kolki, przyczynę do rozpozna-		
Zatrucie kodeiną	697	(134)	wania	894	(162)
Zimnicy leczenie błękitem metylenowym	94	(16)	Żółciowych barwników w moczu określa-		
		17, 18)	nie	177	(38)
Zrazikowego zapalenia płuc u suchotników			Żółtaczki patogeneza	449	(90)

XI. DROBNIEJSZE WIADOMOŚCI RÓŻNEJ TREŚCI.

	Str.		Str.
<i>Acne rosacea</i> leczenie	977	Arszenikowych soli zastrzykiwanie	976
<i>Adstringens</i> nowe —alumol	178	Arszeniku rozprzestrzenianie się w trupie	415
Aklimatyzacja europejczyków na Jawie	98	<i>Arteriae meningae mediae</i> podwiązanie	234
Aktynomykozy dwa przypadki	79	Aseptycznych materiałów opatrunkowych	
Alkaloidów wpływ na wydzielanie kwasu		sposób rozpoznawania	558
solnego w żołądku	77	Astma nerwowa leczona paraldehydem	207
Alkohol, pożytek jego dla ustroju	778	Atropina i strychnina przeciw padaczce	179
Alkoholizmu jako przyczyna śmierci	79	Azoospermia przy przyniciu	117
Alumol jako <i>adstringens</i>	178	Azotowe składniki moczu przy raku	159
Alumol przy nieżytych górnych dróg odde-		Azotu wydzielanie u chorych na nerki	233
chowych	976	Bakterye chorobotwórcze w wodzie do picia	637
Alumol przy wilku	948	Bakterye chorobotwórcze, pożywką bezbiał-	
Amoebowej dysenterji przypadek	59	kowa dla nich	937
Amoebę przy krwawymoczu	274	Bakterye i dym tytoniowy	117
Amylenu wódan i chlorału wódan, wpływ ich		Bakterye i światło słoneczne	117
na wydzielanie azotu	275	Bakterye przenikają skórę	179
<i>Anaemia perniciosa</i> , wylewy krwawe do siat-		Bakterye walcyną cięciwej	138
kówki	38	Bakteryologia nieżyty przewłektę nosa	315
Anatomiczne zmiany przy przewłektę rzeżą-		Bakteryologia wydzielny pochwowę u 12	
cze cewkowej	333	zdrowych kobiet	296
<i>Anchylostomum duodenale</i> przypadek	857	Bakteryologia zapalenia migdałów	557
<i>Anchylostomum duodenale</i>	178	Basędow'a choroby po usunięciu woła, wy-	
<i>Anaestheticum</i> —ichtyol stosowany podskórnice	234	zdrowienie z	117
<i>Anaestheticum</i> nowe —dermatol	179	Bąblowców nowy sposób leczenia	178
<i>Anaestheticum</i> przy kolce —wlewania gorące		Bąblowca z mózgu wyluszczenie	97
do kiszek grubych	314	Barwnikowych plam usuwanie	179
<i>Anaestheticum</i> przy krani-formanilid	334	Benzonafol w nieżytych żołądka i kiszek	
<i>Anthelminticum</i> nowe —naftol	180	u dzieci	119
Antynerwina Kadlauer'a	1064	Benzosolem zatrucia przypadek	334
Antypiryna dla zmniejszenia bólu przy wstrzy-		Bezgłosu historycznego leczenie	976
ki waniach sublimatowych	98	Bezmoczu przypadek	158
Antypiryna przeciw cierpieniu błony śluzo-		Bezwład nóg po zapaleniu płuc	178
węj nosa, krani i gardzieli	78	Białaczki ostrej przypadek	455
Antypiryna przy krwotokach z nosa	119	Białka ilość w przesiekach i znaczenie jego	
Antypiryna przy cierpieniach kurczowych	97	przy rokowaniu	598
Antypiryna i chinini, przypadek wrażliwości		Białka nowe odczynniki	139
na nie	738	Białkomocz napadowy	138
Antyseptyk —woda gorąca	98	Białkomocz przy rzeżaczce ostrej	98
Antyseptyki zadanie	333	Białkomocz u rodzących	597
Aorty ucisk przy leczeniu krwotoków popo-		Białkomoczu przypadki bez cierpienia nerek	119
rodowych	758	Biegunka krwawa, mieszanka przeciw niej	758
Arszenik przeciw rakowi	118	Bismutu sole i związki rozpuszczalne w prze-	
		wodzie pokarmowym	394

Str.		Str.
	Bładaczka leczona wstrzykiwaniami <i>ferri ammonio-citrici</i>	757
	Bliźniętami poród w dwóch przerwach	158
	Bliznowate pasma i zrosty pęcherzyka żółciowego jako przyczyna kolki żółciowej	19
	Błękit metylenowy przy żółticy	254
	Błonica i strychnina	118
	Błonicy laseczniaka hodowanie	1064
	Błonica leczona <i>cocaino phenylico</i>	255
	Błonicy postać bez wytwarzania się błon	576
	Błony śluzowej nosa, krtani i gardzieli cierpienia leczone antypiryną	78
	Boraks przy pęśniawkach przełyku i żołądka	718
	Bóle głowy ograniczone do szwów czaszkowych	314
	Bólu zmniejszenie przy wstrzykiwaniach sublimatowych za pomocą antypiryny	98
	Brometylowej i chloroformowej narkozy połączenie	294
	Bromek strontu przy wymiotach	234
	Bromoform przy krztuścu	977
	Brzytwy połknięcie	179
	Brzucha promienica w Finlandyi	576
	Brzuszej jamy rak pierwotny	557
	Brzucha puchliny leczenie faradyzacyą	354
	<i>Carotidis externae</i> podwiązania 130 przypadków	638
	Cascara sagrada przeciw tasiemcowi	79
	Centryfuga przy różniczkowem rozpoznawaniu chorób kiszek	797
	Cewki ropiaste zapalenie u cyklistów	295
	Cewki zapalenie u małych dzieci	314
	Chalazion, jako twór gruczłowy	857
	CHARCOT'a list o wartości sugestyi w chorobach nerwowych	737
	Chemia krwi	537
	Chemii znajomość jest potrzebna dla lekarzy	797
	Chinina i antypiryna, wrażliwości na nie przypadek	738
	Chininy działanie na niemowlęta przez mamki	38
	Chininy preparaty	719
	Chininy siarczano chlorek	296
	Chirurgiczne znaczenie pyłu	138
	Chloral z bromem przeciw krztuścowi	658
	Chloraloza, nowy środek nasenny	118
	Chloraloza wywołane zaburzenia psychiczne	295
	Chlorek wapnia przeciw rdzewieniu narzędzi stalowych	97
	Chloroform, z acetonu i chlorku sodu otrzymywanie	353
	Chloroformizmu przypadek	597
	Chloroformowa narkoza jako przyczyna śmierci	117
	Chloroformowania nowy sposób	39
	Chloroformowania wpływ na moc	353
	Chloroformowanie tlenowe	179
	Chloroformowej i brometylowej narkozy połączenie	294
	Chłonnym gruczołów gruczoła pierwotna	435
	Cholera i kwas cytrynowy	117
	Cholera, mięśnie zmarłych na nią	314
	Cholera u ciężarnych	98
	Cholera u ciężarnych	59
	Cholera, wpływ na nią wody	78
	Cholery laseczniak na cytrynach i pomarańczach	255
	Cholery laseczników połknięcie	254
	Cholery laseczników żywotność	315
	Cholery niebezpieczny objaw	678
	Cholery pochód w r. 1892	38
	Cholery przypadek bez laseczników Kocur'a	19
	Cholery przecinkowiec w drogach żółciowych	455
	Cholery swojskiej złośliwa epidemia	137
	Choleryczny zapad, postępowanie	897
	Cholerycznych przecinków sposób wykrycia w wodzie	658
	Choroby skórne skutkiem golenia i strzyżenia u fryzjerów	117
	Ciąża, mięśniak macicy podczas niej	273
	Ciąża, przypadek miesiączki podczas niej	119
	Ciemności wpływ na zwierzęta	137
	Ciepłoty wzmożenie w moczniicy	374
	Ciężarne, cholera u nich	59
	Ciężarne, cholera u nich	98
	Ciężarne, gościec stawowy u nich	295
	Ciężarne kobiety i dyeta mleczna	255
	"Clou de Biskra", choroba w Algierze	59
	<i>Cocainum phenylicum</i> przy błonicy	255
	<i>Cornutium citricum</i> przeciw nasieniotołkowi	976
	Cukier, odczyn na niego	538
	Cukier w moczu rodzących	234
	Cukromocz leczony liśćmi jagód czarnych	139
	Cukrzyca, postępowanie	897
	<i>Cutis laxa</i>	117
	Cyanku potasu odtrutka	997
	Cyklistów <i>prostatitis</i>	617
	Cyklistów ropiaste zapalenie cewki	295
	Cyklistów zapalenie gruczołu krokowego	295
	Cystokopii trudności	119
	Czarny mocz przy gruźlicy kiszek	118
	Dermatol jako <i>anaestheticum</i>	179
	Dermatozy leczone mentolem	353
	Dezynfekcyja ran zakażonych	435
	Dezynfekcyja wapnem krzyżowym	117
	<i>Diaphtherin</i> przy ranach zanieczyszczonych	697
	<i>Diathesis urica</i> leczona uricediną	598
	<i>Diureticum—kali cantharidinicum</i>	139
	<i>Duboisinum sulphuricum</i> jako środek uspokajający	878
	Dyeta mleczna u kobiet ciężarnych	255
	Dyzenterya, środek przeciw niej	697
	Dyzenteryi amebowej przypadek	59
	Dzieci, płuc nieżytowe zapalenie	758
	Dzieci, rak u nich	394
	Dzieci, indykan w moczu przy gruźlicy u nich	353
	Dziecka, marskość wątroby	275
	Eklampsya leczona morfiną	617
	Eozynofilowe komórki we krwi ludzkiej	374
	Enteritis membranacea, leczenie	98
	Eurofen przeciw trądowi	597
	Europejczyków aklimatyzacyja na Jawie	98
	Faradyzacyja ścian brzucha przy puchlinie brzucha	354
	Fenacetyną zatrucie	597
	Formaliny zastosowanie do konserwowania hodowli bakteryi	1044
	Formaulid jako <i>anaestheticum</i> dla krtani	334
	Fortepiany jako krzewiciele zarazy	59
	Ferrum ammonio-citricum przeciw bładaczce	757
	Gallanol	678
	Gallobromol przy rzeżączce	998
	Gangrena skóry powierzchowna od 2% karbolu	98
	Gardła płukań wartość lecznicza	334
	Gardzieli błony śluzowej cierpień leczenie antypiryną	78
	Gardzieli i krtani cierpień związek z zaburzeniami miesiączkowania	455
	Gardzieli zapalenie leczone ichtyolem	394
	Gardzieli zwężenie przymiotowe	315
	Gasser'a zwoju wyluszczenie	98
	Gastroenterostomia przy rozszerzeniu żołądka z powodu atonii	206
	Gazy jodoformowej próba	98
	"Géromorphisme"	79
	Gliceryny wstrzykiwanie wewnątrz-maciczne dla wywołania poronienia lub wzmocnienia skurczów	78
	Glistnica robaczkowata, postępowanie	897
	Głos śpiewaczek przy chorobach macicy	353

	Str.		Str.
Gościec stawowy u ciężarnych	295	Karbolowego kwasu drażniące działanie zmniej-	353
Grasiey odrastanie w chorobach niszczących		sza się od dodania oliwy lub gliceryny	295
gruczoły krwiotwórcze	294	Karbunkuł mózgowy	39
Gruczoł chłonny jako przyczyna uduszenia	179	Karbunkuł leczenia przyczyn	334
Gruczołu tarczowego wycięcie u zwierząt	295	Karmienie za pomocą zgłębnika przy wymio-	757
Gruczołu tarczowego wycięcia wpływ na ja-		tach noworodków	797
gnięta	233	Kastracya leczenie przerostu gruczołu krokow.	353
Gruczoła dróg moczowych i nerek	207	Kiszek chorób rozpoznawanie różniczkowe przy	179
Gruczoła krtani leczona kreozotem	637	pomocy centryfugi	38
Gruczoła leczona olejkami kamforowym	207	Kiszki cienkiej przedziurawienie przez tasiemca	158
Gruczoła łożyska	897	Kofeiny i teiny tożsamość	138
Gruczoła narządów płciowych u kobiet	233	Kokaina usmierza pobudzenie płciowe	678
Gruczoła otrzewny jako przyczyna niedrożno-		Kokaina zatrucia przewlekłego przypadek	314
ści jelit	897	Koki ropne u surowiczym wysięku opłucnej	19
Gruczoła otrzewny leczona laparotomią	138	Koklaszu powtórnego 5 przypadków	294
Gruczoła pierwotna gruczołów chłonnych	435	Kolka leczona wlewaniem gorącymi do kiszek	138
Gruczoła płuc jako zakażenie mieszane	158	grubych	637
Gruczoła stawów leczona jodoformem	717	Kolka żółciowa wywołana przez bliznowate	657
Gruczoła trzustki	234	pasma i zrosty pęcherzyka żółciowego	374
Gruczoła u dzieci, indykan w moczu	353	Kollodium zastąpione przez Kamfoid	354
Gruczoła u psów	375	Kości łonowej wyrostek w cewce moczowej	139
Gruczoła zakażenie w mieszkaniu zajętem przez		Kreozot przy gruźlicy krtani	274
suchotnika	394	Krew chorych na posocznice	255
Gruczoły płuc wyleczalność	207	Krew, komórki eozynoflowe	137
Gruczoły prostaty i tyfusu jednoczesnego		Krew, tlenku węgla nowy sposób odkrywania	139
istnienia przypadek	255	w niej	274
Gruczoły przeniesienie drogą spółkowania	39	Krew, wpływ na nią środków przeciwgorączk.	255
Gruczoła natura ehalazionis	857	Krew w trądziku	838
Gruczoły lascezniki w wagonach	118	Kręgów szyjowych zwężenie obustronne	757
Gruczoły lascezników przejście z matki na		Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	295
plód	557	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	38
Gumowych zabawek szkodliwe składniki	59	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	78
Hematoporphyrinury przypadek	275	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	637
Higromia jama, ropa w niej	577	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	455
Histerya po zatruciu ołowiem	275	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	697
Histeryczna nerwica nerwu współczulnego	375	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	817
Histeryczne cierpienie stawów	375	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	1025
Histerycznego bezgłosu leczenie	976	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	294
Histeryczka ze zgorzela	118	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	617
Historia perikysy, notatki	78	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	274
Ichtyol podskórnie, jako anaestheticum	234	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	137
Ichtyol przy prostatitis	637	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	537
Ichtyol przy zapaleniu gardzieli	394	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	556
Ichtyol przy zapaleniu ucha średniego	998	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	455
Igieł przechowywanie w lizolu	937	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	275
Indykan w moczu przy gruźlicy u dzieci	353	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	276
Influenza i choroby rdzenia	234	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	119
Influenza jako powód chorób nerwowych	295	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	273
Influenza jako powód zakrzepu tętniczego	315	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	997
Influenza leczona wodą jodową	78	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	658
Influenza—mocz chorych	139	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	977
Intubacja krtani	637	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	1044
Jad strzał zatrutych	158	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	976
Jagód czarnych liście przeciw cukromoczowi	139	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	97
Jajnika częściowe wycięcie	977	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	97
Jąder podnoszenie się i opadanie przy dusz-		Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	117
ności	78	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	138
Jelit niedrożność z powodu gruźlicy otrzewnej		Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	138
Języka pociąganie dla przyprowadzania do życia		Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	333
Języka rytmiczne pociąganie przy pozornej		Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	78
śmierci	897	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	158
Jodoform w gruźlicy stawowej	717	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	118
Jodoform z tranem przeciw wilkowi	353	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	207
Jodoformu odwanianie	98	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	233
Jodowa woda, środek przeciw influenzy	78	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	207
Kali cantharidinicum jako diureticum	139	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	395
Kali chloricum pobudza wydzielanie się mleka	206	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	353
Kalomel moczopędne działanie u zdrowych	976	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	274
Kamfoid zamiast collodium	294	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	274
Kamfora sztuczna	233	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	98
Kamforowy olejek w gruźlicy	207	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	678
Kamica żółciowa, zmiany zapalne pęcherzyka		Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	207
przy niej	395	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	233
Kamienia nerkowego operacya	353	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	98
Kamienie żółciowe leczone salicylanem sodu		Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	678
i salolem	274	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	207
Karbol 2% jako przyczyna gangreny skóry	98	Krókowego gruczołu przerostu lecz. operac.	207

	Str.		Str.
Laseczników cholery żywotność	315	Naftalina przeciw ukaszeniom owadów	877
Laseczników gruźlicy przejście z matki na płód	557	Naftol jako anthelminticum	180
Laseczników Löffler'a żywotność	19	Narkoza-chloroformowa, jako przyczyna śmierci	117
Lecznicych środków zanieczyszczenia	78	Narkozy-chloroformem i eterem porównanie	78
Leków w żołądku wydzielanie, wprowadzonych do odbyticy	394	Nasenny środek — chloraloza	118
Leukocyty w osadzie moczowym	137	Nasenny środek — trional	139
Lizol dla przechowywania igieł	937	Nasennych środków wpływ na trawienie trzustkowe	597
Losophan w terapii chorób skórnych	718	Nasieniotok leczony coruntino citrico	976
Łojowe gruczoły jako powód zaburzeń skórnych	207	Nerek i moczowych dróg gruźlica	207
Łonowego cięcia wskrzeszenie	837	Nerek ołowiowe zapalenie	179
Łożyska gruźlicy przypadek	897	Nerki ruchomej siedem przypadków	315
Łuszczyca leczona wyciągiem gruczołu tarczowego	718	Nerkowego kamienia operacja	353
Macieri chorób wpływ na głos śpiewaczek	353	Nerwica histeryczna nerwu współczulnego	375
Macieri ciężarnej rana postrzałowa	636	Nerwowe choroby, a przymiot u dzieci	79
Macieri mięśniak podczas ciąży	273	Nerwowe choroby po influenzy	295
Macieri raka nie podlegającego operowaniu leczenia	1024	Nerwowego układu zbroczenia po rzeżączce	98
Macieri raki nie podlegające operowaniu; postępowanie	598	Nerwowych i psychicznych zaburzeń związek z cierpieniami żołądka	19
Marskości żołądka przypadek	918	Nerwu błędnego przypadki przecięcia i rezekcji	597
Marskość wątroby u dziecka	275	Nerwu regeneracja	255
„Mediterranean fever“, choroba na morzu Śródziemnym	59	Niedokrewność i szmery żyłne	294
Mentol w dermatozach	353	Niedokrewność złośliwa, twory przy niej	97
Miesiączkowania zaburzenia w związku z cierpieniami gardzieli i krtani	455	Niemowląt trawienie żołądkowe	454
Miesiączkowanie podczas ciąży	119	Niemowlęta, działanie na nie chininy	38
Mięsak sromu niewieściego	857	Niestrawność przewlekła	97
Mięsa świeżego sposób przechowywania	140	Nieżyty przewlekłych nosa i polipów recydujących leczenie operacyjne	577
Miesienia brzucha wpływ na nawykowe zaparcie stolca	1024	Nosa błony śluzowej cierpienia leczone antypiryną	78
Miesięcia wpływ na przemianę materii	1024	Nosa krwotoki leczone antypiryną	119
Mięśni zanik postępujący u syfilityków	273	Nosa nieżyty przewlekłego bakteriologia	315
Mięśniak macicy podczas ciąży	273	Nosa nieżyty przewlekłych i polipów recydujących leczenie operacyjne	577
Mięśnie zmarłych na chorobę	314	Nosaczna, ptomaina w moczu chorych na nią	918
Mięśniowych włókien poprzecznie-prążkowanych z macicy preparaty	294	Noworodków wymioty; karmienie za pomocą zgłębnika	337
Migdałów choroby leczone wstrzykiwaniami mięszkowymi	435	Obłędu ostrego etiologia i patogeneza	1024
Migdałów zapalenie pod względem bakteriologicznym	557	Obmywanie przy śwedzeniu	119
Mikrobów swoiste działanie	717	Obrzęk śluzowy na gruncie syfilitycznym	78
Mikroby cholery i tyfusu brzuszego, a zimno	314	Odbyticy raka przypadków 400	374
Mikroby, działanie na nie światła	294	Odezyn miejscowy po wstrzykiwaniu podskórnym rozmaitych związków chemicznych	818
Mlecznego kwasu w żołądku znaczenie rozpoznawcze	897	Odezyn na cukier	538
Mleko chciwie pochłania ciała lotne	455	Odezynniki na białko, nowe	139
Mocz chorych na influencję	139	Oddawanie moczu, zaburzenia po wypiciu zimnego piwa	97
Mocz czarny przy gruźlicy kiszek	118	Oddechowych narządów choroby u drukarzy berlińskich	333
Mocz i wyskok	159	Oddechowych górnych dróg nieżyt leczony aluminolem	976
Mocz, nowy w nim pasożyt	394	Odruchy u zdrowych mężczyzn	354
Mocz w chorobach zakaźnych	375	Odziebienia leczenie	1025
Moczniaka moczopędne własności	159	Oka wyrwanie	158
Moczopędne działanie kalomelu u zdrowych	976	Okłady ciepłe jak należy robić	998
Moczopędne nowe środki	977	Ol. pini punilionis do wzięcia	159
Moczowy osad i leukocyty	137	Ołowiowe zapalenie nerek	179
Moczowych dróg i nerek gruźlica	207	Ołowiowe zatrucie, jako przyczyna histeryi	275
Moczówka cukrowa leczona wyciągiem trzastki	179	Ołowiowe zatrucie leczone prądem stałym	295
Moczu zmiany przy chloroformowaniu	353	Ołowiowe zatrucie w hutach szklanych	354
Modele przymiotowe	353	Oparzenia leczenie	79
Monoplegii przypadek w fabryce elektrotechnicznej	19	Opatrunkowych środków sterylizacja zmniejsza zawartość antyseptyków	334
Morfina przy eklampsji	617	Operacja nerkowego kamienia	353
Morfiny wpływ na zanik narządów płciowych	255	Operacja u zgrzybiałych kobiet	158
Mózgowy karbunkul	295	Operacyjne leczenie mimowolnego oddawania stolca	838
Mózgordzeniowych opon zapalenie wywołane przez lasecznik Eberth'a	333	Operacyjne leczenie nieżyty przewlekłych i polipów recydujących nosa	577
Mózgowych opon zapalenia leczenie chirurgiczne	997	Operacyjne leczenie przerostu gruczołu krokowego	838
Mózg, bąblowca z niego wyłuszczenie	179	„Ophthalmoplegia interna“	637
Mózgu zupełne usunięcie u psów	234	Oplucnej wysięk surowiczy i koki ropne w nim	138
Morgan'a choroba	334	Oplucnej zapalenie	314
Myelomeningocele u dziecka 2 miesięcznego	638	Opon mózgordzeniowych zapalenia wyleczenie chirurgiczne	997
Nabłoniak śledziony pierwotny	353		
Nadmanganian potasu jako odtrutka cyanku potasu	959		

Opon mózgodzeniowych zapalenie wskutek lasecznika Eberth'a	333	Poród donoszonego i niedonoszonego dziecka	158
Ospy wietrznej okresu wylegania trwanie	178	Poronienie pod wpływem wstrzykiwania we- wnątrzmaciecznego gliceryny	78
Osteoplastyka przy spina bifida	179	Posocznica, krew przy niej	657
Otrzewnej gruźlica leczona laparotomią	138	Postrzałowa rana macicy ciężarnej	636
Otrzewnej rzeżączkowe zapalenie	395	Powietrze i światło, jako środki lecznicze	877
Otrzewnej rzeżączkowe zapalenie	977	Powtórnego zarażenia przymiotem trzy przy- padki	78
Owadów ukąszenia leczone naftaliną	857	Pożywka bezbiałkowa dla bakterii chorobo- twórczych	937
Owaryotomii japońskich 100	275	Prącia przetoka wrodzona	139
Owrzodzenia i zapalenia zgorzelinowe u histe- ryczki	118	Prąd stały przeciw zatruciu ołowiowemu	295
Owrzodzenie weneryczne rozprzestrzenione	206	Promienica brzucha w Finlandyi	576
Oxychinaseptol przy ranach zanieczyszczonych	697	Prostatitis, leczenie ichtyolem	637
Paciorkowiec jako przyczyna phlegmasia alba dolens	78	Prostatitis u cyklistów	617
Padauczka leczona atropiną i strychniną	179	Prostyutki, nowa metoda badania u nich rze- żączki	597
Padauczka w następstwie chorób serca	857	Przeciwgorączkowych środków wpływ na krew z chorobami skórnymi	139
Paproci korzenia właściwie działający składnik Paprocé z chloroformem przeciw tasiemcowi	291	Przesięki, ilość w nich białka i znaczenie przy rokowaniu	598
Paraldehyd przy astmie nerwowej	207	Prześwietlanie żołądka	638
Pasożyt nowy w moczu	394	Przetoka prącia wrodzona	139
Pasożyt raka	275	Przetok pęcherzowo-pochwowych metoda ope- rowania	817
Pasożyty w wodzie podobne do przecinkowca cholerycznego	777	Przewodu pokarmowego zaburzenia w związku z chorobami skórnymi	415
Paznogi brak wrodzony	374	Przymiot i zmiany krwi przy nim	455
Pentalem znieczulania ujemne skutki	96	Przymiot i azoospermia	117
Perkusji historyi notatka	78	Przymiot leczony wstrzykiwaniami sublimatu do żył	817
Perlèche	637	Przymiotem powtórnego zarażenia trzy przy- padki	78
Peptonurya przy płonicy	897	Przymiotowa wysypka rzadka	139
Pęcherza moczowego łuszące zapalenie	314	Przymiotowe modzele	353
Pęcherza moczowego róża	354	Przymiotowe zwężenie gardzieli	315
Pęcherza nieżyt leczony salolem	97	Przymiotu leczenie	837
Pęcherzowo-pochwowych przetok metoda ope- rowania	817	Przymiotu z chorobami nerwowymi u dzieci związek	79
Pęcherzyka żółciowego zapalne zmiany przy kamicy żółciowej	395	Psychiczne zaburzenia po chloralozie	295
Pęcherzyka żółciowego bliznowate pasma i zro- sty jako przyczyna kolki żółciowej	19	Ptomaina w moczu chorych na nosaciznę	918
Phenocollum przeciw zimnicy	354	Ptomainy w moczu chorych na różę i gorączkę pologową	117
Phlegmasia alba dolens zależy od paciorkowca Pijaństwo leczone strychniną	78	Puchliny brzucha leczenie faradyzacją	354
Piperazyna	617	Puchliny brzucha rzadkie przypadki	435
Piszczelowej kości całkowite odrodzenie się Piwo zimne wywołuje zaburzenia w oddawaniu mocz	998	Pyłu znaczenie pod względem chirurgicznym	138
Plam barwnikowych usuwanie	97	Rak i arszenik	118
Plasawicy krtaniowej dwa przypadki	294	Rak i azotowe składniki moczu	159
Pleśniawki przełyku i żołądka leczone boraksem Płciowego pobudzenia uśmierzenie kokainą	718	Rak pierwotny jamy brzusznej	557
Płciowego pobudzenia uśmierzenie kokainą	38	Rak; postępowanie przy rakach macicy nie na- dających się do operacji	598
Płciowych narządów u kobiet gruźlica	233	Rak u dzieci	394
Płciowych narządów zanik pod wpływem mor- liny	255	Raka macicy nie podlegającego operowaniu le- czenie	1024
Płonica, peptonurya przy niej	897	Raka odbytnicy przypadków 400	374
Płonicy 162 przypadki	977	Raka pasorzyt	275
Płód, przejście gruźliczych laseczników z mat- ki na niego	557	Raka świeżych kawałków wszczepianie do móz- gu królików	1044
Płód skamieniały u 54-letniej kobiety	415	Raka trzy przypadki na gruncie podrażnienia i zapalenia przewlekłego	274
Płuc nieżytowe zapalenie u dzieci	758	Raka zniknięcie samoistne	233
Płuc zapalenie jako przyczyna bezwładu nóg Płucne krwotoki u suchotników w górach	178	Rakowych guzów soku wstrzykiwanie zwierzę- tom	77
Płucne krwotoki u suchotników w górach	276	Ran zakażonych dezynfekcja	435
Płucnego szczytu wycięcie	138	Rany zanieczyszczone leczone oxychinasep- tol'em i diaphtherin'em	697
Płukań gardła wartość lecznicza	334	Rak i stóp zbrocenia rozwojowego przypadek	333
Pneumothorax, przypadek	97	Rdzenia choroby po influenzy	234
Pobudzenia płciowego uśmierzenie kokainą	38	Rdzenia skleroza starcza	334
Pocenia się nadmiernego leczenie	97	Rdzenia zapalenie rzeżączkowe	275
Pocenia się rak leczenie	597	Rdzewieniu narzędzi stalowych zapobiega chlo- rek wapnia	97
Pochwowej wydzielin bakteryologia	296	Regeneracja nerwu	255
Pochwy rzeżączki leczenie	658	Reumatyzmu stawowego lasecznik	1064
Podwiązanie arteriae meningeae mediae	234	Rezekcyje i przecięcia nerwu błędnego	397
Podwiązania carotis externae 130 przypadków Polipów recydywujących nosa leczenie opera- cyjne	638	Rhinitis atrophicans, foetida, fibrinosa, pseudo- membranacea	315
Polipów żołądka preparat	577		
Poporodowych krwotoków leczenie przy pomo- cy ucisku aorty	878		
Porodu w trumnie dwa przypadki	158		
Poród bliźniętami w dwóch przerwach			

	Str.		Str.
Rodzących białkomocz	597	Strychnina przy błonicy	118
Rodzących cukromocz	234	Strychnina przy leczeniu pijaństwa	59
Ropa w jamie Highmor'a	577	Strychnina przy osłabionej czynności serca	333
Ropa z ropni wątroby podzwrotnikowych	233	Sublimat jako środek bakteriobójczy	178
Ropni przy wstrzykiwaniach soli arsenikowych unikanie	976	Sublimatowych wstrzykiwań bolesność zmniejszona przez antypirynę	98
Rozpoznawczy objaw przy obecności ropy w jamie Highmor'a	577	Sublimatu do żył wstrzykiwanie przy przymocie	817
Róża i ulcus rodens	617	Suchotnicy w górach i krwotoki płucne u nich	276
Róża pęcherza moczowego	354	Suggesty wartość w chorobach nerwowych	737
Róży leczenia sposób	678	Sulfonalem otruc śmiertelnych 16	374
Róży leczenie wazeliną	1025	Swędzenie leczone obmywaniem	119
Rtęci nierozpuszczalnych związków wstrzykiwanie	797	Swędzenie przy chorobach skórnych, postępowanie	897
Rtęci osadzanie się w narządach zwierząt	77	Syfilitycy i zanik postępujący mięśni u nich	273
Rzępki złamanie poprzeczne	273	Syfilityczny grunt obrzęku śluzowego, przypadek	78
Rzężączka i białkomocz	98	Symfizeotomia u mężczyzn	159
Rzężączka i zbroczenia nerwowe	98	Syringomyelii i wodogłowia rzadki przypadek	758
Rzężączka leczona gallobromolem	998	Szankra miękkiego leczenie	206
Rzężączka pochwy, leczenie	658	Szankra miękkiego streptokok	78
Rzężączka przewlekła cewkowa, anatomiczne zmiany przy niej	333	Szankrów miękkich leczenie	617
Rzężączka, zbroczenia po niej układu nerwowego	98	Szczytu lewego płuca operacja	178
Rzężączki nowa metoda badania u prostytutek	597	Szkodliwe składniki w zabawkach gumowych	59
Rzężączki w ustroju rozprzestrzenianie się	139	Szmer obiektywny nad głową przy tętniaku tętnicy szyjowej zewnętrznej	206
Rzężączkowe zapalenie otrzewnej	395	Szmyery żyłne w niedokrwistości	291
Rzężączkowe zapalenie otrzewnej	977	Śledziony nabłoniak pierwotny	353
Rzężączkowe zapalenie rdzenia	275	Śledziony wędrującej preparat	977
Salicylan sodu i salol przy kamieniach żółciowych	274	Śluz nosowy jest zabójczy dla mikrobów z powietrza	738
Salicylowy kwas, działanie przez skórę	658	Śmierci oznaka	97
Salofen—nowy środek	178	Śmierci pozornej od istotnej odróżnienie	596
Salofen wydziela się z potem	159	Śmierć nagła u dziecka wskutek powiększenia grasicy	394
Salol jako próba sprawności ruchowej żołądka	233	Śmierć pozorną — rytmiczne pociąganie języka przy niej	897
Salol w nieżyście pęcherza	97	Śmierć wskutek alkoholizmu	79
Samozatrucie w chorobach żołądka i kiszek	818	Śmierć wskutek narkozy chloroformowej	117
Sedativum—duboisinum sulphuricum	878	Światła działanie na mikroby	294
Serca choroby jako przyczyna padaczki	857	Światło i powietrze, jako środki lecznicze	877
Serca choroby przy tryprze	38	Tachycardia niezwykła	315
Serca osłabiona czynność leczona strychniną	333	Tarczowego gruczołu wycięcie u jagniąt	233
Serca zbroczenia rozwojowe	137	Tarczowego gruczołu wyciąg przeciw łuszczycy	718
Siarkiem węgla przewlekłego zatrucia przypad.	976	Tarczowego gruczołu wycięcie u zwierząt	295
Siarkowodor przy niestrawności przewlekłej	97	Tasiemce	79
Siatkówka, wylewy krwawe do niej przy anemii perniciosa	38	Tasiemiec jako przyczyna przedziurawienia kiszek cienkiej	353
Sigmoiditis	757	Tasiemiec leczony cascara sagrada	79
Skleroza stercza rdzenia	334	Tasiemiec leczony paprocią z chloroformem	158
Skopolaminy bromowodanu działanie	637	Temperatur niskich działanie	537
Skórne choroby skutkiem golenia i strzyżenia u fryzjerów	117	Tętna zwolnienie w rekonwalescencji	159
Skórne choroby, związek ich z zaburzeniami w przewodzie pokarmowym	415	Tętniak tętnicy szyjowej	206
Skórne zaburzenia z powodu niedostatecznej czynności gruczołów łojowych	207	Tlenku węgla we krwi nowy sposób odkrywania	354
Skórnych chorób leczenie losophan'em	718	Tlenowe chloroformowanie	179
Skóry choroby na Madagaskarze	118	Tłenu z powietrza otrzymywania sposób	797
Skóry dla drobnoustrojów przenikliwość	179	Trobiei jajnika zawartość jako odżywka dla gonokoków	1064
Skóry gangrena powierzchowna od 2% karbolu	98	Torbiel skórzasta z lasecznikami tyfusu	678
Skóry zanik rozlany	234	Toksalbuminy, ich istota	797
Słoneczne światło i bakterye	117	Tran z jodoformem przeciw wilkowi	353
Soda w rzece Elbie	576	Transplantacya Thiersch'a przy wilku	638
Solnego kwasu wydzielanie się w żołądku pod wpływem alkaloidów	77	Trawienie pod wpływem zmęczenia	118
Spina bifida—osteoplastyka	179	Trawienie trzustkowe pod wpływem nasennych środków	597
Sromu niewieściego mięsak	857	Trąd, krew przy nim	274
Stawów gruźlica leczona jodoformem	717	Trąd leczony europen'em	597
Stawów cierpienie histeryczne	375	Trąd w Europie	117
Steryliczacya środków opatrunkowych zmniejsza zawartość antyseptyków	334	Trepanacya kręgosłupa i drenowanie mlecznicierzowego przy zapaleniu opon mózgowych	997
Stolca mimowolnego oddawania leczenie operacyjne	838	Trional jako środek nasenny	139
Stolca zaparcie nawykowe leczone mięsieniem	1024	Tryper jako przyczyna chorób serca	38
Streptokok w szankrze miękkim	78	Tryper u dziewczynek	617
Strontowych soli działanie	254	Tryprowe zapalenie wsierdza	596
Strumyk jako przyczyna tyfusu	206	Trupów zaraziliwość	38
Strychnina i atropina przeciw padaczce	179	Trzustki gruźlica	234
		Trzustki wyciąg przeciw moczowce cukrowej	179
		Trzustkowe trawienie pod wpływem środków nasennych	597
		Tuberkuliną leczenie	897

	Str.		Str.
Tuberkuliny działanie	817	Zakażenia śmiertelnego gwałtowny przypadek	596
Tuberkuliny stosowanie u bydła w celach rozpoznawczych	19	Zakrzep tętnicy po influży	315
Tyfus brzuszny bez podniesienia ciepłoty	537	Zanik postępujący mięśni u syfilityków	273
Tyfus brzuszny u zwierząt	254	Zanik skóry rozlany	234
Tyfus brzusznygo lasecznik jest odmianą b. coli communis	78	Zaniku rzadki przypadek	158
Tyfusu epidemii przyczyna — strumyk	206	Zanieczyszczenie środków leczniczych	78
Tyfusu przeniesienie na płód	1064	Zapłodnienia w okresie połogowym przypadek	576
Tymol przy zapaleniu miazgi zębowej	616	Zarazków przenoszenie się za pomocą pieniędzy papierowych	97
Tymol przeciw askarydom	1044	Zaraźliwość trupów	38
Tytoniowy dym i bakterye	117	Zaraźliwości i wylegania okres w najczęstszych chorobach zakaźnych	596
Tytoniu palenia wpływ na ustrój	557	Zatrucia przewlekłego rtęcią przy dezynfekcji mieszkań sublimatem małe jest niebezpieczeństwo	677
Ucha średniego zapalenie leczone ichtyolem	998	Zatrucie benzosem	334
Ucha zewnętrzne i średniego zgorzel	677	Zatrucia epidemii w Belgii	206
Uczniów krótkowzroczność	38	Zatrucie fonacetyną	597
Ulcus rodens i róża	617	Zatrucie ołowiowe	354
Uricedim przeciw diallesis urica	598	Zatrucie ołowiowe i histerya	275
Usu obydwoh wzajemny stosunek	158	Zatrucia ołowiowe leczone prądem stałym	295
Uśmierzenie pobudzenia płciowego kokainą	38	Zatrucie przewlekłe kokainą	158
Vagina subsepta	117	Zatrucie przewlekłe siarkiem węgla	976
Wagony dla chorych na płuca w Węgrzech	977	Zatrucie śmiertelnego sulfonalem 16	374
Wakcyny cięcej bakterye	138	Zatrutych strzał jad	158
Wapno kresylowe, jako środek dezynfekcyjny	117	Zawodowa nowa choroba w rafineriach naty	207
Wazelina przy leczeniu róży	1025	Zbożenia rozwojowego rąk i stóp przypadek	333
Wągrzy w rozmaitych miejscach skóry	394	Zbożej miazgi zapalenie leczone tymolem	616
Wątroby granicy dolnej metoda określania	19	Zgorzel rozsiana ostro przebiegająca	274
Wątroby marskość u dziecka	275	Zgrzybiatych kobiet operacye	158
Wątroby ropnie podzwrotnikowe	233	Zimna wpływ na mikroby tyfusu brzuszno i cholery	314
Wełnianie leków per anum	179	Zimnica leczona błękitem metylowym	254
Weil'a choroba	118	Zimnica leczona przy pomocy „phenocollum”	354
Wilk, leczenie tranem i jodoformem	353	Zimnicy endemia	96
Wilk leczony alumnem	998	Złamanie poprzeczne rzepki	273
Wilk leczony transplantacją Thiersch'a	638	Zmęczenia wpływ na trawienie	118
Wilka leczenie	838	Znieczulające środki nowe	255
Wilka zaszczepienie pierwotne	254	Znieczulenie miejscowe	1044
Win pepsynowych badanie	98	Znieczulania pentalem ujemne skutki	96
Wina wpływ na laseczniki tyfusu i cholery	98	Zrosty i bliznowate pasma pecherzyka żółciowego jako przyczyna kolki żółciowej	19
Wiwisekcyi przeciwnik	97	Zwicienie obustronne kręgow szyjowych	255
Wlewania gorące do kieszek grubych jako anaesthetium przy kolce	314	Żmii jadu działanie	116
Włosy usuwający środek	79	Żóładek; rozpoznawcze znaczenie kwasu mlecznego w nim	897
Włosów porost w niezwykłym miejscu	117	Żóładek; wpływ alkaloidów na wydzielanie kwasu solnego	77
Włókien mięśniowych poprzeczne prążkowanie z macicy preparaty	294	Żóładka cierpień związek z nerwowymi i psychicznymi zaburzeniami	19
Woda gorąca jako antyseptyk	98	Żóładka i przełyku plesniawki leczone boraksem	718
Wodogłowia i Syringo-myelii rzadki przypadek	758	Żóładka i kieszek choroby, samozatrucie przy nich	818
Wody wpływ na cholere	78	Żóładka i kieszek nieżyt u dzieci leczone benzo-naftolem	119
Wola usunięcie jako przyczyna wyzdrowienia z choroby Basedowa	117	Żóładka marskości przypadek	918
Wrażliwości przypadek na chininę i antypirynę	733	Żóładka polipów preparat	878
Wrzód żóładka wyleczony laparotomią	138	Żóładka prześwietlanie	638
Wszędzia zapalenie tryprowe	596	Żóładka rozszerzenie z powodu atonii wyleczone gastroenterostomią	206
Współczulnego nerwu historyczna nerwica	375	Żóładka sprawności ruchowej próba przy pomocy salola	233
Wstrzykiwania mięsne w chorobach migdałów	435	Żóładka wrzodu leczenie	838
Wścieklizny w 5 lat po ukąszeniu przypadek	78	Żóładka wrzód wyleczony laparotomią	138
Wycięcie szczytu lewego płuca	178	Żóładka zawartość i stolce, wykrywanie w nich krwi	556
Wycięcie szczytu płucnego	138	Żóładkowe trawienie u niemowląt	454
Wylewy krwawe do siatkówki przy anaemii pernicioza	38	Żółciowe drogi, przecinkowiec cholery w nich	455
Wylegania i zaraźliwości okres w najczęstszych chorobach zakaźnych	596	Żółciowe kamienie leczone salicylanem sodu i salolem	274
Wymioty leczone bromkiem strontu	234	Życie; przeprowadzanie do niego pociąganiem języka	98
Wymioty noworodków, karmienie za pomocą zgębnika	334	Żywność laseczników Löffler'a	19
Wymioty, postępowanie przy wymiotach w narozkozie	234	Żywność laseczników cholery	315
Wysokoku wpływ na mocz	159		
Wysypka po morfinie z belladoną	97		
Wysypki lekowe	79		
Wziewania ol. pini pumilionis	159		
Wzmoczenie wydzielania się mleka wywołane przez kali chloricum	206		
Zakaźnych chorób zaraźliwości i wylegania okres	596		

MEDYCYNĄ.

CZASOPISMO TYGODNIOWE
 dla lekarzy-praktyków.

TREŚĆ. Prace oryginalne. Słótko o szczepieniach wydzieliny szankrów miękkich z wodą utlenioną. Zestawił Dr. Ż. Krówezyński. O stosowaniu wód mineralnych w chorobach przewodu pokarmowego. Zestawił Henryk Pacanowski. — **Streszczenia i przekłady.** 1. O drgawkach właściwych ciężarnym, rodzącym i położnicom 2. O postępowaniu lekarskiem w pewnych wątpliwych przypadkach glikozury. 3. Przyczynę do patologii wądu rdzenia pacierzowego — **Krytyka i bibliografia.** Prof. Riedel. O kamicy żółciowej w połączeniu z żółtaczką lub bez niej. Strescił Dr. J. Grundzich — Ludwik Pasteur (z powodu 70-tej rocznicy Jego urodzin). — **Korespondencja „Medycyny“** Z Paryża. Przez O. Bujwida. — **Listy o organizacyi pomocy lekarskiej przy fabrykach** — **Drobniejsze wiadomości różnej treści.** — **Wiadomości bieżące.** — **Ogłoszenia.**

Słótko o szczepieniach wydzieliny szankrów miękkich z wodą utlenioną.

Zestawił Dr. Ż. Krówezyński.

Powołując się na mój artykuł umieszczony w Przeglądzie Lekarskim z r. 1892 Nr. 37 w sprawie zapobiegania przymiotowi, oraz na dokładny choć treściwy wyciąg z tegoż artykułu w Medycynie z r. 1892 Nr. 46 ¹⁾, pragnę dzisiaj zdać sprawę z dalszych doświadczeń, robionych na moim oddziale przez kol. D-rów ŚWIĄTKIEWICZA i UHMĘ. Otrzymawszy przez pośrednictwo D-ra J. RUCKERA aptekarza lwowskiego 8⁰/₀-wą wodę utlenioną, robiliśmy z nią doświadczenia, ma się rozumieć, z dodatkiem kwasu solnego rozcieńczonego 0,5⁰/₀-go. Najpierw sprawdziliśmy działanie wody utlenionej na skórę prawidłową, aby się przekonać 1) czy w tem zgęszczeniu nie działa ona tak jak środki żrące, 2) czy podmiotowe a przykre wrażenie po jej zastosowaniu nie będzie przeszkodą w jej użyciu. W tym celu kol. Dr. UHMA tak sobie jakoteż chorym skaryfikował skórę na wewnętrznej powierzchni przedramienia, a później napuszczał kroplę wody utlenionej 8⁰/₀ i nią miejsce skaryfikowane nacierał. Przy tym zabiegu nie było ani żadnego bólu, ani nawet przykrego uczucia; powstawało tylko wyraźne zbieżenie ograniczone do miejsca skaryfikacyi oraz widoczne rozpułchnienie powierzchownych warstw skaryfikowanej skóry. Na drugi dzień u tych, którym nie zbyt silnie wcierano wodę utlenioną, zaledwo był ślad zabiegu, u tych zaś, którym mocniej roztwór wody utlenionej z kwasem wcierano, powstawał cieńszy lub grubszy strup, silnie do skóry przylegający, który, odpadłszy po kilku dniach, nie pozostawiał blizny. Próbowaliśmy tegoż zabiegu u człowieka z bardzo delikatnem i wrażliwem utkaniem napletka. Ponieważ w tym przypadku nie było obrażenia, nie powstawało też nigdzie zbieżenie. Na skórze napletka i na żołądździ, natarcie nie sprawiało żadnego wrażenia; na wewnętrznej powierz-

¹⁾ Szczepienia o których mowa, robił autor przedtem z 3⁰/₀ wodą utlenioną z dodatkiem 0,5⁰/₀ kwasu solnego roscieńczonego. Szczepiono wydzielinę szankrów miękkich w 15 przypadkach, dwóm zaś kolegom, zachęconym pomyslnymi wynikami tych doświadczeń, zaszczepił autor wydzielinę świeżych tworów przymiotowych, zmieszaną z zakwaszoną 3⁰/₀ wodą utlenioną. I te szczepienia dały wynik ujemny. *Przyp. Red.*

chni napletka bardzo lekkie i krótko trwające palenie. Drugiego dnia na żołądki i zewnętrznej powierzchni napletka żadnych zmian nie stwierdzono, na wewnętrznej lekkie zawilgocenie, z którego trzeciego dnia ani śladu nie pozostało. Na objaw bielenia miejsca skaryfikowanego kładę wielki nacisk; gdy bowiem tylko miejsca obnażone (z naskórka lub skaryfikowane) bieleją, a miejsca pokryte ropną wydzieliną się pienia, przeto te ostatnie miejsca szczególnie działaniu wody utlenionej poddać należy. Z doświadczeń D-ra UHMY, który zawsze szczepił na przedramieniu w 2-ch miejscach: w jednym czystą ropą, w drugim ropą zmieszaną na szkiełku z jedną kroplą wody utlenionej, które w I razie dawały wrzód miękki, w II nigdy, stanowczo wynika, że 80% woda utleniona z dodatkiem kwasu solnego niewątpliwie niszczy na szkiełku jad owrzodzenia miękkiego, i że ta mieszanina silnie wcierana w miejsce skaryfikowane, nigdy żadnych zmian na skórze przedramienia nie wywołuje. Czyli innemi słowy: 80% woda utleniona posiada niewątpliwie własność niszczenia jadu we wrzodzie zawartego.

W drugim szeregu doświadczeń, przeprowadzonych przez D-ra ŚWIĄTKIEWICZA, miano na uwadze wytworzenie warunków jaknajbardziej zbliżonych do tych, jakie istnieją podczas spółkowania. Doświadczenia robiono w ten sposób: na skórę skaryfikowaną w górnej części przedramienia nakładano ropę z wrzodu miękkiego bez domieszki, i pozostawiano 2—3 minut na miejscu skaryfikowanym; potem ścierano miejsca te trzykrotnie wata dokładnie zmoczoną we wodzie utlenionej, i wreszcie zapuszczano kroplę tejże wody. Po tym zabiegu stwierdzono wyraźne zbielenie skaryfikowanego miejsca, i rozpulchnienie górnych warstw skóry. Dla kontroli szczepiono w drugim miejscu blisko nadgarstka (*carpus*) czystą ropą. Wynik szczepień był następujący: w miejscu szczepienia czystą ropą powstawały drugiego dnia charakterystyczne wrzody miękkie z pęcherzykami; w miejscach zaś, które ścierano wata zmoczoną we wodzie utlenionej był wynik następujący: w jednym przypadku, w którym dokonywałem wszystkiego dla okazania kol. ŚWIĄTKIEWICZOWI, jakbym pragnął postępować, powstał na górnej skaryfikacji silnie przylegający strup, w drugim, w którym kol. ŚWIĄTKIEWICZ wszystkiego dokonywał, powstało dnia 7-go w szczepieniu na górnej skaryfikacji owrzodzenie. Ponieważ charakter owrzodzenia był wątpliwy, przeszczepiono wydzielinę z niego na drugie ramię. I tu powstał znowu wrzód we 2 dni po szczepieniu. Inne szczepienie dla kontroli wykonane, dało drugiego dnia charakterystyczne owrzodzenie. W 3-im przypadku (względnie drugim) powstał tylko silnie przylegający strup, w 4 (względnie 3) u chorej, mającej owrzodzenia przymiotowe na skórze, powstał powierzchowny strupek, w 5 (względ. 4) powstało znowu dnia 7-go owrzodzenie, z którego ropa przeszczepiona na drugie indywiduum dała następujący wynik: w miejscu gdzie wodę utlenioną wtarto, nic nie powstało; w miejscu zaś gdzie ropę bez domieszki szczepiono, wytworzył się pęcherzyk dopiero dziesiątego dnia.

Na podstawie tych doświadczeń można wyprowadzić wniosek, że woda utleniona w przeważnej liczbie przypadków szczepień niszczy jad wrzodów miękkich, wciągu 3 minut na miejscu skaryfikowanym się znajdujący, a nawet w tych

przypadkach, w których woda utleniona nie zniszczyła jadu, widocznie znacznie opóźniła jego działanie. Ponieważ jednak woda utleniona 80% często jest przyczyną strupów, sądziłbym, że do dalszych doświadczeń należałoby użyć słabszego rosczynu. O rezultacie tych doświadczeń w najbliższej przyszłości zdamy sprawę. Zdaje mi się, że każdy nas usprawiedliwi, jeśli na podstawie dotychczasowych doświadczeń ośmielę się przypuszczać, iż woda utleniona, natychmiast po spółkowaniu odpowiednio użyta, najprawdopodobniej bardzo znacznie zmniejszy ilość wrzodów miękkich. Jakkolwiek byłoby to już wielką korzyścią, ważniejszą rzeczą byłoby, gdyby woda utleniona tak samo, albo jeszcze skuteczniej, działała w zakażeniu przymiotowem. Wszelako, gdy ustawa zabrania—i słusznie—tego rodzaju szczepień, przeto sprawa ta niełatwo rozstrzygniętą będzie, zwłaszcza że tu zbiorowe doświadczenia są niezbędne. Na podstawie jednak tego co dotąd widziałem, śmiem wypowiedzieć moje przekonanie, popierając je teoretycznymi wywodami.

Wprawdzie nie wiemy, z czego składa się jad wrzodów miękkich i przymiotowych, szczepienia jednak i codzienna obserwacja wykazują, że jad wrzodów miękkich jest w pierwotnem swem działaniu zjadliwszy, bo wywołuje widoczne zmiany już drugiego dnia, gdy tymczasem jad przymiotowy bardzo rzadko po kilku dniach, częściej w 2—3 tygodnie pierwotną zmianę wywołuje. Wnioskuje z tego, że trudniej zniszczyć jad wrzodu miękkiego, rozpoczynający działanie zaraz po zetknięciu się z ustrojem, aniżeli jad zmiany przymiotowe wywołujący, nieporównanie powolniej działający. Na drodze bardzo ścisłych doświadczeń sprawa powinna być rozstrzygnięta, a ze względu na jej doniosłość, zdaje mi się, iż eksperymentatorów zabraknąćby nie powinno.

Niepodobna mi przemilczeć o słabej stronie kwestyi: jest nią niestałość składu wody utlenionej, która często odświeżaną być powinna. Przy użyciu też jej zawsze starać się należy, aby tylko wrazie potrzeby na krótką chwilę była odkorkowana, zresztą zawsze szczelnie zamkniętą i trzymaną w ciemnej fiaszce, o ile możliwości w chłodnem miejscu. Gdy każde doświadczenie zależy także od wprawy eksperymentującego, nie dziwiłbym się, gdyby rezultat doświadczeń u innych eksperymentatorów z początku był mniej korzystny, ale jeszcze raz dodaję, mniej chodzi tu o zniszczenie wrzodów miękkich, aniżeli objawów przymiotu. A chociażby było wielkiem dobrodziejstwem zmniejszenie liczby wrzodów miękkich, stokroć ważniejszą byłoby rzeczą, gdyby przez odpowiednie użycie wody utlenionej dało się zmniejszyć liczbę zarażających się przymiotem. Mam to subiektywne przekonanie, że ten cel osiągnięty zostanie; ale chociażby woda utleniona nigdy nie zawodziła przy odpowiedniem użyciu, jestem przekonany, że nie da w tych przypadkach pożądanego rezultatu, w których niedostatecznie zastosowaną będzie, bo rezultat nie zależy wyłącznie od własności wody utlenionej, lecz i od dokładności postępowania osoby nią manipulującej. Zresztą, szczegółowe sprawozdania D-rów ŚWIĄTKIEWICZA i UHMY stwierdzą przedmiotowość moich wniosków.

O stosowaniu wód mineralnych w chorobach przewodu pokarmowego.

Zestawił Henryk Pacanowski.

Wody mineralne zajmują w rzędzie środków terapeutycznych niezaprzeczenie jedno z najpierwszych miejsc przy leczeniu chorób przewodu pokarmowego. O ważności ich wie doskonale i publiczność, wśród której tego rodzaju kuracja od niepamiętnych czasów jest nader rozpowszechnioną. Ogół przywykł do użycia wód i wierzy w skuteczny wpływ tychże na wiele chorób przewlekłych. Corocznie, zwłaszcza w porze letniej, zgłaszają się do lekarza chorzy wprost z żądaniem wskazania im wód, które piją bądź u siebie w domu, bądź u samego źródła. Niekiedy jednorazowe użycie ich sprawia długotrwale lub nawet stałe polepszenie; inni doznają zaledwo ulgi na czas krótszy lub dłuższy tylko. Bywa nareszcie i tak, że chory poprawy nie czuje lub nawet stan jego się pogarsza, co go wszelako nie zraża bynajmniej. W roku następnym powtarza się to samo, do czego przyczynia się zresztą zakorzeniony przesąd, jakoby jednorazowe stosowanie danego źródła nie wystarczało, gdyż należy – wedle utartego mniemania – powtórzyć leczenie przynajmniej trzykrotnie, ażeby się pożądaný skutek ujawnił.

Fakta podobne znane są każdemu lekarzowi z doświadczenia. Widzimy z jednej strony szybki i pewny wpływ na pomyślne zakończenie danego cierpienia, z drugiej skutek przeciwny. Główną przyczynę stanowi tu brak jasno określonych wskazań i przeciwwskazań. Często opieramy się na empirycznym doświadczeniu, uświęconem tradycją; to znów na rozumowaniach teoretycznych, wypływających ze znanych faktów fizjologicznych, dotyczących działania tego czy owego składnika w danym źródle leczniczem. Nic dziwnego, iż otrzymujemy nieraz w praktyce wynik przeciwny naszym oczekiwaniom. Pod tym względem wprowadzają też w błąd niektóre podręczniki balneologiczne, a zwłaszcza prospekty, jakimi nas rokrocznie reklama zasypuje. Według nich każda prawie miejscowość lecznicza działa pomyślnie we wszelkich nieomal chorobach przewlekłych, zarówno na nieżyty błon śluzowych, jak i na wysysanie wyśięków zapalnych, na nerwobóle i na porażenia i t. d. Tu właśnie tkwi błąd zasadniczy. Mamy z jednej strony zbyt dużo wskazań, z drugiej zbyt mało przeciwwskazań. Ostatnie redukują się najczęściej do wad serca, rozwiniętych suchot płucnych i raków.

Dopiero od niedawnego stosunkowo czasu, w miarę postępu na polu dyagnostyki chorób przewodu pokarmowego, spostrzegać się dają usiłowania, zmierzające do ściślejszego i bardziej racjonalnego określania wskazań, szczególnie w chorobach żołądka. Bezpośrednie badania czynności tego narządu wyjaśniły wiele ciemnych dotychczas kwestyi, wskazały nowe formy nozologiczne. Przestajemy zwoła trzymać się dawnego szablonu, wedle którego wszelkie przypadłości dyspeptyczne miały być wyrazem nieżyty. Poznaliśmy ogromny obszar nerwic żołądka, dających objawy analogiczne z nieżytem; poznaliśmy wreszcie rozmaite postacie tego ostatniego, cechujące się różnemi zboczeniami w wydzielaniu soku żołądkowego. Co się tyczy kiszki, wątroby, trzustki, to narządy te są prawie niedostępne dla badań bezpośrednich i dla tego wiadomości nasze o nich są jeszcze bardzo ograniczonemi; jednakże i w tym kierun-

ku czynią się zabiegi na polu eksperymentalnym i klinicznym, które prawdopodobnie do pewnych wyników doprowadzą.

Tą drogą zdołano poczęści zrozumieć, dlaczego działanie np. Karlsbadu, zajmującego najprzedniejsze miejsce w rzędzie wód mineralnych, ujawnia się raz w sposób bardzo skuteczny, innym razem daje wynik niepomysłny.

Poznawszy wiele nowych złożeń chorobowych żołądka, skierowano z kolei badanie ku poznaniu wpływu źródeł na leczenie tychże. Początek tego rodzaju poszukiwaniom dał JAWORSKI, któremu niemieccy nawet klinicyści zasługi w tym kierunku nie odmawiają. Badał on wpływ wody Karlsbadzkiej na przebieg wydzielania i trawienia żołądkowego; za nim BOAS i PFEIFFER badali także wpływ źródeł słonych.

Rozpatrzmy przedewszystkiem grupy wód, najczęściej w chorobach przewodu pokarmowego stosowanych. Ograniczyłem się do wymienienia jedynie źródeł najwięcej u nas znanych i rozpowszechnionych, opierając się na cyfrach, podanych w broszurach oryginalnych, w Almanachu TILIENIUSA oraz w niektórych podręcznikach balneologicznych. Porównawcze to zestawienie wymagało mozolnych poszukiwań, ponieważ często znajdowałem dane sprzeczne. Ugrupowałem źródła odpowiednio do ich głównie działającego składnika, którego ilość podałem szematycznie, w cyfrach okrągłych, ażeby ułatwić możność porównania. Wszędzie zachowałem stosunek do jednego litra danej wody mineralnej (*patrz tablicę*).

W chorobach przewodu pokarmowego znajdują zastosowanie szczerawy alkaliczne i alkaliczno-solne oraz wody glauberskie i słone, dalej wody żelaziste i żelazisto-arsenowe, rzadko gorzkie. Na działanie ich ważny wpływ wywiera ciepłota oraz gaz węglany.

1. Szczerawy alkaliczne działają głównie przez swą zawartość sody, która zmniejsza kwaśność soku żołądkowego; po dłuższem użyciu ujawnia się nawet zmniejszanie samego wydzielania kwasu solnego. Czy te wody posiadają własność rospuszczania śluzu, jest dotąd niepewnem. Wpływ ich na wydzielanie żółci jest nader ograniczonym.

2. Szczerawy alkaliczno-solne zawierają oprócz sody jeszcze chlorek sodu; obadwa te składniki jednak w ilości stosunkowo nieznacznej, zatem i działanie ich w chorobach przewodu pokarmowego jest małe. Najsilniejszym ze źródeł jest Szczawnicka Magdalena.

3. Glauberskie. Prototypem tych wód jest Karlsbad. Poszukiwania JAWORSKIEGO stwierdziły wybitny wpływ tej wody na czynność żołądka. Zdolność wydzielnicza zostaje pobudzoną, lecz tylko w początku i tylko po dawkach małych. Natomiast dłuższe, kilkotygodniowe użycie wody karlsbadzkiej sprowadza obniżenie kwaśności soku, a w dalszym ciągu, zwłaszcza przy dawkach większych, zupełne nawet ustanie czynności wydzielniczej żołądka. Znajomość takiego wpływu, potwierdzonego przez EWALDA i SANDBERGA, jest niezmiernie ważną pod względem praktycznym; zalecanie Karlsbadu wymaga uprzednio dokładnego zbadania za pomocą zgłębnika stanu trawienia żołądkowego (z wyjątkiem przypadków wrzodu).

Na kiszkę wody glauberskie działają przeczyszczająco, przez pobudzanie ruchów robaczkowych. Wreszcie, zdawna znany jest ich wpływ na wzmożenie wydzielania żółci.

4. Słone. Co do działania soli kuchennej istnieją niejaki sprzeczności pomiędzy teorią a doświadczeniem klinicznym. Podług niektórych

1. Szczawy alkaliczne.	<i>Natr. bicarb.</i>	<i>CO₂ w litrze wody na objętość (w cm. sz.)</i>	
Vals St. Jean	7.2	1039	
Fachingen	3.6	1780	
Bilin.	3.4	1409	
Gieshübel	1.2	1287	
gorące:			
Vichy Hôpital	5	460	
„ Grande-Grille	4.8		
2. Szczawy alkaliczno-solne.	<i>Natr. bicarb.</i>	<i>Natr. muriat.</i>	<i>CO₂ (w cm. sz.)</i>
Szczawnica Magdalena	4.2	4.6	711
„ Józefina.	3.2	3.1	
Gleichenberg Constantin.	2.5	1.8	1340
gorące:			
Ems (Kränchen, Kesselbrun i Für- stenbrun)	2	1	600
3. Glauberskie.	<i>Natr. sulfur.</i>	<i>CO₂ (w cm. sz.)</i>	
Elster Salzquelle.	5.2	986	
Marienbad Kreuzbrun.	5	1673	
„ Ferdinandsbr.	4.7		
Elster Eisenquelle	3.1	980	
Eger Franzensquelle	3.1	1332	
„ Salzquelle	2.8	877	
Tarasp Luciusquelle	2.5	1060	
gorące:			
Karlsbad (wszystkie źródła).	2.4	104	
4. Słone.	<i>Natr. muriat.</i>	<i>CO₂ (w cm. sz.)</i>	
Soden Soolbrun (Nr. 4)	14.2	845	
Homburg Elisabethbr.	9.8	1039	
Kissingen Ragoczy.	5.8	1305	
Soden Warmbrun (Nr. 3)	3.4	1015	
gorące:			
Wiesbaden Kochbr.	6.8	200	
5. Gorzkie.	<i>Magn. sulf.</i>		
Victoria.	32		
Franz-Joseph.	24		
Hunyady	18		
6. Żelaziste.	<i>Ferr. carb. oxydulat.</i>	<i>CO₂ (w cm. sz.)</i>	
Schwalbach Stahlbr.	0.08	1663	
Pymont	0.07	1407	
Franzensbad Stahlq.	0.07	1528	
Elster Eisenq.	0.06	980	
Żegiestów	0.05	1564	
Cudowa.	0.04	1217	
Krynica.	0.03	1513	
Eger Franzensq.	0.03	1332	
S. Moriz	0.03	1616	
7. Arsenowo-żelaziste.	<i>Ac. arsen.</i>	<i>Ferr. sulf. oxydul.</i>	<i>Ferr. sulf. oxydat.</i>
Roncegno	0.06	2	0.4
Levico	0.008	2.5	1.3
Guber	0.006	0.07	—

wpływ jej na trawienie białkowe objawia się powstrzymywaniem proteolizy; dalej, sól kuchenna powoduje występowanie w żołądku przesiąków alkalicznych, które zubożniają sok żołądkowy; zamiast kwaśnego soku może nawet wydzielać się płyn alkaliczny. Przeciwnie znów CAHN znalazł, iż podczas głodu solnego (*Salzhunger*) sok żołądkowy traci równocześnie swój kwas solny, który pojawia się na nowo wraz z dostarczeniem ustrojowi soli. BOAS, badając wpływ wód słonych na żołądek, spostrzegł po kilkotygodniowym ich użyciu wzmoczenie wydzielania kwasu solnego. Zdaje się, iż mamy tu w odwrotnym znaczeniu fakt, obserwowany przez JAWORSKIEGO na wodach Karlsbadzkich, to jest: iż małe i częste dawki wód słonych zwiększają po pewnym czasie wydzielinę kwaśnego soku. BOAS tłumaczy sprzeczność między wynikami eksperymentalnymi a swojemi w ten sposób, że WOLFF np. wprowadzał do żołądka odrazu 5 grammów soli, co się równa mniej więcej litrowi wody kissingerńskiej, takiej zaś ilości nikt przecie choremu na jedną dawkę nie zaleca. EWALD uznaje również wpływ pobudzający wód słonych na wydzielanie soku, na wchłanianie, oraz na ogólną przemianę materii.

Działanie wód słonych na kiszkę jest wybitnie czyszczącym: wzmagają one perystaltykę, wywołują obfite przesiąkanie płynu surowiczego i, być może, zwiększają wydzielinę gruczołów kiszkowych. Na wątrobę wody słone nie wywierają tak wydatnego wpływu, jak glauberskie. Natomiast posiadają na równi z glauberskimi, własność rospuszczania śluzu zarówno w żołądku, jak i w kiszce. Zdaje się, że posiadają zdolność wpływania nawet na ograniczenie produkcji śluzu.

Bardzo ważnym czynnikiem w działaniu wód jest ich ciepłota. Gorące źródła działają więcej kojąco, uśmierzająco, zmniejszają podrażnienie i bolesność; zimne wywierają wpływ podniecający na perystaltykę i wydzielanie. Szczególnie ważne znaczenie posiada ciepłota wody dla żołądka, na który działa ona bezpośrednio. Na kiszkę wody działają drogą uboczną, przez krew; mimo to i w chorobach kiszek, połączonych z podrażnieniem (biegunka, ból), chętniej stosujemy źródła gorące.

Drugim ważnym czynnikiem jest gaz węglany, jakkolwiek rola jego mało jeszcze znana. Działanie gazu jest przeciwnem działaniu ciepła; wpływa on, jak się zdaje, podniecająco na ruchy robaczkowe i na wydzielinę (JAWORSKI). W cierpieniach żołądka chętniej stosujemy źródła gorące, zawierające mało gazu węglanego, który wobec częstości atonii, towarzyszącej wielu sprawom chorobowym, rościąga żołądek i w pewnej mierze przyczyniać się może do zwiększania rozszerzenia. Do takich wód należą: z glauberskich Karlsbad, z solnych Wiesbaden.

Czy ze znajomości wpływu wód na żołądek wolno nam wyprowadzać wnioski co do kiszek?—na to pytanie odpowiedzieć wprost niepodobna. Sądzę jednak, iż analogia istnieje w wielu punktach, jakkolwiek pamiętać winniśmy i o tem, że własności soku żołądkowego i kiszkowego są odmienne: pierwszy oddziałuje kwaśno, drugi alkalicznie.

(dok. nast.)

STRESZCZENIA I PRZEKŁADY.

1. A. DÜHRSEN. O drgawkach właściwych ciężarnym, rodzącym i położnicom (*eclampsia*). W obszernej i pouczającej pracy wypowiada autor ostateczne wywody, będące jej streszczeniem, a mianowicie:

Przyczyną eklampsji w największej liczbie przypadków jest zatrucie krwi (*eclampsia haematogenes*), wywołane nagromadzeniem się w niej kreatyny i kreatininy w skutek t. z. „nerki ciężarnych“, rzadziej jako następstwo rzeczywistego zapalenia nerek, zastoinowego ich przekrwienia, zaparcia moczu przez ucisk moczowodów i puchliny nerkowej (*hydronephrosis*).

Kreatyna i kreatinina odkładają się w warstwie korowej wielkiego mózgu, sprawiają podniecenie pewnych ośrodków ruchowych jego i wywołują śpiączkę (*coma*) jako też i drgawki (LANDOIS). Jako przyczyna wywołująca wybuch drgawek, gra nieraz ważną rolę podrażnienie nerwów czuciowych (najczęściej drogi porodowej), albo podniecenia psychiczne.

Eklampsja z zatrucia krwi pochodząca, prawdopodobnie może być również wywołana przez bakterje *resp.* ich wytwory, zwłaszcza gdy już istnieje cierpienie nerek.

Nadto, w ciężkich przypadkach eklampsji ma miejsce rozpad czerwonych ciałek krwi (jakiemi tworami albo bakterjami wywołany, autor nie mówi) ze zwyrodnieniem tłuszczowem nerek, mięśnia sercowego i błony śluzowej żołądka. To ostatnie może spowodować przy eklampsji śmiertelny krwotok żołądkowy. Dłuższą trwającą narkozą wzmacnia te zabójcze przemiany. W rzadkich przypadkach drgawki są odruchowe (*eclampsia reflectoria*) t. j. ośrodki skurczowe (*Krampfzentren*) są pobudzone do działania przez podrażnienie nerwów czuciowych (najczęściej drogi porodowej), albo podniecenia psychiczne, a mianowicie wtedy, gdy bodźce drażniące są bardzo silne (np. przy nadmiernej roziągnięciu macicy), albo też gdy pobudliwość ośrodków skurczowych jest wzmożoną (u osób nerwowych, u bardzo młodych lub starych pierwiastek).

Zwykle „nerka ciężarnych“ (anemia nerki, zależąca od ciąży, — LEYDEN) polega również na rozprzestrzenieniu się skurczu odruchowego z drogi porodowej na tętnice nerkowe.

Rokowanie pogarsza się w stosunku prostym do liczby napadów drgawkowych, bez względu na to czy chorą poddano operacji lub nie. Atoli już po kilku napadach śmierć może nastąpić (wskutek *dissolutio sanguinis*, wylewu krwi w mózgu, zatoru tłuszczowego).

Pooperacyjnie, w głębokiej narkozie, dokonaniem opróżnienia macicy, w 93% przypadków, drgawki ustają. Śmiertelność z eklampsji po operacyjnem opróżnieniu macicy jest już obecnie mniejszą niż po porodzie dobrowolnym. Śmiertelność będzie jeszcze mniejszą, gdy do rozwiązania będzie się przystępowało o ile możności zaraz po pierwszych napadach drgawkowych. Przez to choroba zostanie odrazu przerwana; znikają bowiem zabójcze jej następstwa dla matki i dla dziecka, które dopiero przy dłuższem trwaniu eklampsji występują, jako też ustają szkodliwości dla matki i dla dziecka z leczenia objawowego (narkoza) wynikające.

Bezwzględne opróżnienie macicy jest w każdym okresie ciąży wskazane, gdyż eklampsja w pierwszych 7-iu miesiącach ciąży prawie zawsze płód zabija, a mianowicie przez to, że poród wywołuje, albo też przez to, że bezpośrednio śmierć dziecka sprowadza.

W 80% przypadków eklampsji możebnem jest doraźne rozwiązanie z wydobyciem żyjącego płodu, zapomocą sposobu autora, polegającego na głębokich nacięciach szyi macicznej, albo przez połączenie tego ostatniego z nacięciem kroczu *resp.* nacięciem pochwy i kroczu. Tylko w 10 przypadkach na sto (u mnogorodzących *resp.* u pierwiastek z niezaniętą szyją maciczną) uciec się należy, dla ich rozwiązania, do zupełnego rozwiązania ujęcia macicznego przez mechaniczne rościąganie zapomocą wprowadzania poza ujście kolporynteru i następnego wyciągania go, albo też przez połączenie krwawego rozwierania z mechanicznem.

D. sądzi że w rękach wprawnego akuszerza, przy zastosowaniu wymienionych sposobów, wysoka śmiertelność dzieci zdolnych do samodzielnego życia przy eklampsji (49%) znacznie się zmniejsza. Również i dla matek stosowanie tych sposobów z należytą wprawą przy ścisłej antyseptyce i użyciu tamponowania macicy przy atonii macicy (sposób autora), nie przedstawia większego niebezpieczeństwa niż poród dobrowolny. Na-

tomiast zalecane cięcie cesarskie jako zbyt niebezpieczne dla matki, przy eklampsyi winno być zarzucone.

Operacje pogarszają rokowanie tylko wtedy, gdy nie są dokonywane w głębokiej narkozie. Zaniechanie narkozy głębokiej, przy rozwiązywaniu dotkniętych eklampsją, winno być uważanem za błąd karygodny. Przeciwnie zaś, przedłużająca się narkoza przy eklampsyi jest nieracjonalną, albowiem sprzyja powstaniu zapalenia płuc i oskrzeli (*bronchopneumonia*) i już to sama przez się, już też w związku z już istniejącem zatruciem krwi przy eklampsyi, wywołuje rozpad czerwonych ciałek krwi i zwyrodnienie tłuszczowe narządów niezbędnych do życia. Przy eklampsyi z nadmiernem rościągnięciem macicy połączonej, może śmierć nastąpić po kilku wdechach chloroformu (śmierć z chloroformowania). W takich przypadkach należy, przed zastosowaniem środków odurzających, rozedrzeć pęcherz płodowy celem zmniejszenia pojemności macicy. Że zaś chlorał we krwi na chloroform się zmienia, przeto i użycie chlorału przedstawia także same niebezpieczeństwo jak stosowanie chloroformu. Ponieważ istniejące przy eklampsyi krwi zatrucie, wywołuje także zwyrodnienie tłuszczowe mięśnia sercowego, zatem i podawanie morfiny w większych dawkach przy eklampsyi, również za niebezpieczne uważać należy.

Z przyczyny jak dotąd wadliwego leczenia eklampsyi (późne rozwiązanie, poprzędzone narkozą), śmiertelność z eklampsyi powstałej przed porodem wynosi dla matek około 25%, a dla dzieci zdolnych do życia zewnątrz-macicznego około 50%.

(Archiv f. Gynaekol. 43 Bd. 1 Hft. 1892). J. R.

2. Prof. R. LÉPINE. 4) **postępowaniu lekarskiem w pewnych wątpliwych przypadkach glykozuryi** Często spotykamy chorych z objawami moczołwki cukrowej mianowicie tej najczęściej początkowej jej postaci, w której niema jeszcze poliurii, t. zw. dawniej *diabetes decipiens*. Chory, w średnim wieku, zwykle z usposobieniem artrytycznem, nie skarży się na pragnienie, moczu oddaje w zwykłej ilości, lecz jest słaby, męczy się niezwykłe; stracił przytem moc pleciową, niekiedy bardzo szybko i t. p. Lekarz znajduje przy badaniu moczu, iż ten po ogrzaniu z potażem brąznieje, lub też, że redukuje on płyn FEHLING'A; chemik zaś w moczu takim określa wątpliwe ślady cukru lub też nie znajduje go wcale. Częstokroć jednak lekarz nie sprawdza swego badania w kompetentnem źródle, nie wątpiąc o obecności cukru tembardziej, że daje mu to zupełne wyjaśnienie danych objawów. W następstwie chory poddany zostaje dyecie BOUCHARDAT'A, która może pogorszyć stan choroby, w razie gdy osobnik nie miał rzeczywistej cukrówki, lecz tylko arthritu. Przypadki podobne widziałem wielokrotnie, a według prof. CROTAS fakt ten zdarza się bardzo często. Wielu lekarzy nie umie się ustrzedz od przyczyn błędów w badaniu moczu na cukier, a zależy od tego leczenie.

Do wykazania obecności cukru posiadamy następujące metody: 1) polegające na zasadzie redukcji (oddleniania) przez glukozę tlenników metalów, 2) oparte na pewnych szczególnych czynach, 3) fermentacya. Polimetr, jak wiadomo, nie nadaje się do określania małych ilości glukozy.

1) Przedewszystkiem pamiętać należy, iż brązny kolor moczu po ogrzaniu z potażem lub redukcya płynu FEHLING'A wskazuje na obecność li tylko ciał redukujących (oddleniających), i że z dobowej ilości normalnego moczu ciała te są w stanie zredukować płyn FEHLING'A, jak w przybliżeniu jeden lub dwa grammy glukozy. Jest to fakt bezsporny, oparty na poszukiwaniach FLÜCKIGER'A, SALKOWSKIEGO, MUNK'A. Ciała takie redukujące, nie będące jednak cukrem, nie są znane dotychczas w całości, wiadomo jednak, że do nich należą kwas moczowy, kreatinina, allantoina, mucyna, oksyfenole, barwniki (pigmenty), a nadewszystko związki kwasu glikuronowego.

Wszakże, przy użyciu umiejętnem, daje płyn FEHLING'A wyraźne wskazania w większości przypadków. Tak w moczu nie zawierającym białka, pozbawionym znacznej części kwasu moczowego przez uprzednie ochłodzenie i filtrowanie, można przypuścić obecność cukru, jeżeli redukcya następuje na zimno. Inne ciała redukujące, jak wiadomo, zmieniają płyn FEHLING'A dopiero podczas wrzenia, cukier zaś sam przez się oddlenia na chłodno dopiero po upływie kilku godzin.

Dla skrócenia czasu można posługiwać się modyfikacją, podaną przez WORM-MÜLLER'A, która wskazuje, czy redukcya otrzymana na zimno zależy w części od małej ilości cukru. Dokładnie określamy ilość moczu, niezbędną do odbarwienia jednego

centm. sześć. płynu FEHL., poczem pewną część tegoż moczu poddajemy fermentacji, a po jej ukończeniu próbujemy, czy trzeba większej ilości moczu do odbarwienia tejże ilości płynu F., co wskaże, iż część własności odtleniającej zależną była od pewnej ilości cukru. Jest to metoda ścisła, lecz dla praktyka niedogodna.

Zalecono też dla zmniejszenia błęd, zależnego od ciał redukujących, rościenczać mocz 5 do 10 razy. Rzeczywiście należy tak postępować, gdy mocz zawiera dużo cukru, lecz w naszym przypadku, gdy są tylko ślady jego, zabieg podobny będzie środkiem pewnym do niewykrycia glukozy. Można zato zalecić postępowanie następujące: 4 c. sz. płynu F. ogrzewamy w próbówce do wrzenia, poczem wlewamy po scianie pochylonej próbówki 1 do 2 centm. moczu, nie zawierającego białka, uprzednio nieco ogrzanego. Po chwili, w razie obecności cukru, u miejsca zetknięcia płynów tworzy się pierścień zielony, natychmiast zmieniający się na żółty, potem na czerwony, który najlepiej odbija na niebieskiem tle dolnego płynu. Pierścień czerwony ma dużą wagę, gdyż ciała redukujące wytwarzają wodan tlenu, żółtej barwy.

Niedawno JASTROWITZ proponował badać mikroskopowo osad tlenniku miedzi, zadane bowiem z ciał redukujących, ani kwas moczowy, ani kreatynina, ani związki kwasu glikuronowego nie dają osadu krystalicznego. Pod działaniem wodnego roztworu glukozy na płyn FEHL. otrzymuje się tetraedry i oktaedry, z moczu zaś, ubogiego w cukier, mogą się tworzyć i małe sfery. Otóż, gdy na polu mikroskopowem przeważają te ostatnie, byle tylko w połączeniu z tetra- i oktaedrami, można twierdzić, że w moczu był cukier.

2) Można się w części pozbyć ciał odtleniających zapomocą dawnej i bardzo prostej metody SEEGEN'A. Filtrujemy mocz przez węgiel zwierzęcy razy kilka, aż do odbarwienia; węgiel przemyna się wodą destylowaną, poczem oddzielnie działamy płynem FEHLING'A na wodę i na mocz. Węgiel zatrzymuje nie tylko ciała barwiące i kwas moczowy, lecz też niektóre mało znane ciała i przeszkadzające osadzaniu się tlennika miedzi. Mocz zatem przefiltrowany daje do badania na cukier lepsze warunki, niżeli mocz pierwotny. Oprócz tego, węgiel zatrzymuje także znaczną część cukru moczu, a zarazem oddaje go wodzie destylowanej więcej, niż innych ciał, równocześnie zatrzymanych. Wynika z tego, że redukcya płynu FEHLING'A przez tę wodę odbywa się bardziej bez przeszkód, niż w moczu. Takie są korzyści tej metody, zapomocą której autor odkrywa tysiączne części cukru w moczu. Według SEEGEN'A, reakcya powstaje nawet przy mniejszym stosunku cukru, lecz dopiero po kilku minutach ogrzewania. Żadna metoda nie dorównywa jej w czułości, jest przytem jedną z najłatwiejszych, o ile tylko ma się pod ręką węgiel zwierzęcy bez zarzutu. W rezultacie, jak wyżej powiedziałem, redukcya płynu F. sama przez się, umiejętnie użyta, może napewno wykazać obecność cukru.

Oddawna także używają działania odtleniającego glukozy na tlenik bizmutu w obecności alkaliów. Ten t. zw. odczyn BÖTTIGER'A ma pewną wartość, zwłaszcza wykonywany w modyfikacji podanej przez NYLANDER'A. Rospuszczamy 4 grm. soli SEIGNETTE'A w 100 c. sz. ługu sodowego 8% i dodajemy aż do nasycenia podazotanu bizmutu. Na 10 części moczu bierzemy jedną część mieszaniny; przy ogrzewaniu płyn czarnieje po kilku minutach. Metoda ta może wykazać jedną tysięczną część cukru z warunkiem, że mocz nie zawiera żadnego z następujących medykamentów: senes, rabarbar, olejek terpentynowy i eukaliptowy, antipyrina, kairyna, chinina (znaczne ilości), związki salicylowe, salol, związki jodowe, rtęć, arszenik i t. d. Trzeba dodać, że znajdowano tą metodą cukier mylnie (t. j. że wykazywała jego obecność, gdy go nie było w rzeczy samej) w pewnych moczach patologicznych, mianowicie w okresie wyzdrowienia po zapaleniu płuc i u pewnego morfinisty. Jestto zatem metoda dogodna, lecz mniej pewna, niż z płynem FEHLING'A.

Powinienbym tutaj wzmiankować jeszcze o nowym odczynie ROSENBAACH'A, polegającym na połączonej użyciu sodu gryzącego i *nitro-prussid-natrium*, a opartej też na własności odtleniającej cukru, lecz zacząć należy, aż będzie lepiej zbadana.

3) Obecnie przechodzimy do innych reakcyi, nie opartych na odtlenianiu tlenników metalów. Reakcya MOLISCH'A, zbadana przez UDRANSKY'EGO, który ją wyjaśniał przez wytwarzanie furgurolu, oparta jest na fakcie, że roztwór cukru wobec kwasu siarczanego i α -naphtolu daje zabarwienie purpurowo-fioletowe. Przy wielkiej jednak czułości ma metoda owa tę wadę, iż nie jest wyłączną dla cukru. UDRANSKY zauważył, iż powstaje ona kosztem wszystkich węglowodanów, także ze związków glikuronowych i ciałek białkowych moczu. Prawidłowy mocz zawiera właśnie wszystkie te ciała.

BAUMANN wykazał, że każdy prawidłowy moczu, kłócony z chlorkiem benzoilu i ługiem sodowym daje osad, zależny od węglowodanów, a WEDENSKI zapomocą tej metody znajdował stale 2 takie związki: jeden, nie redukujący natychmiast płynu FEHLING'A, był prawdopodobnie identycznym z gumną zwierzęcą LANDWEHR'A; inny, redukujący bezpośrednio, wydawał się być glukozą, która, jak od czasów BRÜCKE wiadomo, może istnieć w stanie najniższych śladów w normalnym moczu i którą odkryto w bardzo wielkich ilościach moczu zapomocą osadzenia amoniakalnym octanem ołowiu. Czułość tej metody (MOLISCH'A) jest tak wielką, że można nią wykazać najmniejsze ślady normalnej glukozy, lecz czułość ta zawiera błąd gatunkowy, gdyż nam chodzi nie o wykrycie pewne śladów cukru, lecz o stosunek 1 do 4 grm. glukozy patologicznej.

Z kolei następuje reakcja RÜBNER'A z octanem ołowiu i amoniakiem. Do 20 c. sz. moczu dodaje on 4 c. skoncentrowanego roztworu octanu ołowiu. Po przefiltrowaniu do 5 c. sz. przesączu dodaje się 1 grm. octanu ołowiu w proszku, następnie 1 lub 2 krople amoniaku. Tworzy się osad, który ogrzewa bez potrząsania. Część osadu rospuszcza się przy małej ilości cukru, reszta zaś, porywana prądami wstępującymi ogrzanego płynu, zabarwia się na różowo lub czerwono. Odczyn ten jest bardzo czuły, lecz według MORITZ'A, daje go kwas glikuronowy.

4) Zostawiając na uboczu inne reakcje, które nie weszły do praktyki dla małej ich pewności, przystępujemy do reakcji phenyl-hydrazyny, opisanej przez FISCHER'A, który wprowadził do nauki dane o budowie cukrów, i użytkowanej do badania cukru w moczu przez von JACKSCH'A. Oparta jest ona na własności phenylhydrazyny tworzenia z glukozą połączenia krystalicznego, mocno zabarwonego na żółto.

Von JACKSCH postępuje tak: do próbówki z 10 c. sz. badanego moczu dodaje kilka kryształków octanu sodu, potem nieco chlorku phenylhydrazyny. Na pewien czas zanurza się mieszanina do gorącej wody, po ostygnięciu tworzy się żółty zółg krystaliczny, który pod mikroskopem składa się z cieniutkich igielek, w części rozrzuconych, innych zaś w postaci snopów lub w pęczkach rozstrzelonych na podobieństwo gwiazd.

Niesłusznym jest zarzut, że kwas glikuronowy też daje ten odczyn. HIRSCHL przekonał się, że po zostawieniu próbek w gorącej wodzie na godzinę, związki glikuronowe nie dają wcale osadu krystalicznego, a BINET, po dokładnem zbadaniu tej metody, uważa ją za doskonałą, podając zarazem nieznaczne zmiany: bierze on 10 c. sz. moczu, pozbawionego białka; oczyszcza go kilkoma kroplami octanu ołowiu i filtruje, dodaje potem kilka kropli kwasu octowego, nieco octanu sodu, nieco chlorku phenylhydrazyny. Mieszanina pozostaje w gorącej wodzie przez godzinę, po ochłodzeniu zółg bada się przy znacznem powiększeniu. W tych warunkach spotyka się niewiele kulek i gruzelków, przeważają zaś żółte kryształy, cechujące phenylglucazon. Według BINET'A, można odkryć tą drogą pół tysięcznej części cukru; byłaby to więc reakcja o czułości niezmierniej.

5) Nie sądzę, by fermentacja mogła ją przewyższyć z tej strony. Należy pamiętać, że drożdże piwne same przez się, z drugiej zaś strony mocz pozostawiony sam sobie, wytwarzają kilka pęcherzyków gazu. Dla upewnienia się przeto co do obecności cukru, należy dla porównania zrobić próbne doświadczenia. Bierzemy ku temu 2 jednakowe próbówki: jedną z moczem normalnym, drugą z podejrzanym. Do obu dodajemy jednakową ilość drożdży; pozostawiamy w jednakowych warunkach na 24 godzin. Trzeba jednak mieć pewną wprawę do dokładnego wykonywania tej metody, a zresztą nie zawsze łatwo poddać zupełnej fermentacji mocz, zawierający mało cukru. Ztąd też uważam tę metodę za niedogodną dla lekarza praktyka, choć jest ona klasyczną.

Ostatecznie, postępowanie SEEGEN'A z płynem FEHLING'A, reakcja phenylhydrazyny i fermentacja, oto 3 środki, zdolne dać lekarzowi: pierwsza prawie pewność, dwie zaś pozostałe zupełne przekonanie co do obecności cukru w moczu; pierwsza wymaga kwadransa czasu, druga najwyżej 2 godziny; fermentacja rozstrzyga dopiero nazajutrz.

Lecz jeżeli zadanie chemika już spełnione, to nie jest ono takim dla lekarza. Ma on pewność co do obecności śladów cukru w moczu, lecz powstaje pytanie, czy jest to zwykłe, czy też przypadkowe zjawisko, a w takim razie, jaka jest jego przyczyna? Czy jest to oznaka poczynającej się cukrówki, czy też fakt nie ma żadnego znaczenia patologicznego, jak to widzimy u niektórych otyłych lub nerwowych osobników? Według mego zdania, odpowiedź daje się osiągnąć tylko na mocy doświadczenia. Należy dać osobnikowi pewną ilość glukozy. Wiadomo, że u zdrowych roztwór 100 lub 150 grm. na raz czystej glukozy wywołuje nieznaczną glukozurię. Jeżeli zaś mamy do

czynienia z początkiem moczoówki, innemi słowy, ze zmniejszeniem normalnej zdolności glikolitycznej. Wynik będzie zupełnie inny i do moczu przejdzie kilka gramów cukru. Próba ta nie ma żadnych niedogodności dla chorego, a daje wskazówki zbyt cenne, by jej zaniedbać.

(Sem méd. 61—1892). Z. S.

3. O. KODRYM. **Przyczynę do patologii wiadu rdzenia pacierzowego.** Do licznych objawów w tej chorobie spostrzeganych, przeważnie w sferze zmian troficznych jak np. rumienia, pólpasca, nadmiernych potów, drażących wrzodów stopy i t. p., zaliczają się także cierpienia stawów, utrata zębów oraz kruchość kości, prowadząca nie raz złamania, przy umiarkowanych skurczach mięśniowych; cechą tych złamań jest bezbolesność. Autor podaje trzy przypadki złamań kości w przebiegu wiadu rdzenia. 1. Mężczyzna 36-letni od lat 8-iu cierpiał na napady bólów w okolicy żołądka z wymiotami zielono zabarwioną treścią, następnie miewał bóle strzelające w dolnych kończynach, utrudnienie w chodzeniu; leczony był przez prof. THOMAYERA zawieszaniem ze znacznym polepszeniem. Zdejmując pewnego dnia rękami but z lewej nogi, usłyszał trzask, lecz nie czując bólu wstał i dopiero gdy chciał się na lewej nodze oprzeć—upadł. Stwierdzono złamanie biodra, które po 18 tygodniach zrosło się, pozostawiając olbrzymią bliznę kostną wielkości główki dziecka. W następstwie choroby przedstawiał bezład w dolnych kończynach (ataksję) w umiarkowanym stopniu, zwięźlenie żrenie, wyraźny objaw ROMBERGA i mimowolny odpływ moczu kroplami. 2-gi przyp. dotyczy 45-letniego wyrobnika, który rozbijając wapno łopatą w cukrowni, naraz uczuł kłujący ból i trzask w przedramieniu prawej kończyny, która natychmiast opadła bezwładnie. Ułożenie kończyny i nałożenie opatrunku było zupełnie niebolesnem dla chorego. Stwierdzono złamanie obu dwóch kości przedramienia. Kości nie zrosły się pomimo półrocznego opatrunku i wystąpił staw rzekomy. Od 3-ich lat cierpiał na strzelające bóle w nogach, w ostatnich czasach mocz bezwiednie odchodził kroplami, brak odruchów kolanowych, bezład występował tylko przy ruchach skomplikowanych, żrenice zwiężone. Uklucie na stopach czuł jako ucisk, zresztą czucie dotykowe i mięśniowe zachowane. 3 przypadek: Mężczyzna 41-letni przebywał kilę, leczoną tylko miejscowo. Przed 10-ma laty wystąpiły bóle w dolnych kończynach, w 5 lat później doznawał podwójnego widzenia z zezem zbieżnym dotyczącym oka lewego, które ustąpiło bez leczenia. Pewnego dnia, gdy przełożywszy lewą nogę na prawą, zdejmował obuwie, usłyszał trzask bez bólu. Złamanie biodra nastąpiło w środkowej części. Po 10 tygodniach chodził na kulach a po 4 miesiącach o kij. Zrosnięcie było trwałe, lecz blizna kostna wielkości główki dziecięcej. Po wyzdrowieniu od złamania stwierdzono: objaw ROMBERGA zaledwie dostrzegalny, bezład w dolnych kończynach tylko przy ruchach złożonych, bóle strzelające w kończynach. Wystąpiło bezbolesne obrzmienie stawu kolanowego, nie przeszkadzające mu chodzić, brak odruchów kolanowych, na lewym palcu drażący wrzód. Czucie mięśniowe i dotykowe normalne.

Kruchość kości zależy od ścięczenia twardej części kości a powiększenia otworu szpikowego (?), rozszerzenia i wypełnienia tłuszczem kanałów HAWERSA, obok tego i chemiczny skład kości zmienia się, a mianowicie zanika fosforan wapnia na korzyść tłuszczu (REGNARD). Trudniej wytłomaczyć znieczulenie kości i stawów przy zupełnie prawidłowem czuciu skórnem i mięśniowem w tych samych miejscach. Chciano objawy bezładu tłomaczyć tą nieczulością stawów (GOLDSCHIEDER), lecz ponieważ znieczulenie to występuje przed objawami bezładu, teoria ta upada. Autor ostrzega przed omyłką w rozpoznawaniu początków wiadu od cierpienia reumatycznego kończyn, a to ze względu na leczenie gorącemi kąpielami i parowemi łaźniami, które według licznych spostrzeżeń prof. THOMAYERA i jego własnych, ujemnie wpływają na przebieg wiadu, prowadząc lub przyspieszając objawy bezładu u osób, które dotąd były od nich wolne. Jako objaw wcześniej występujący w początkach wiadu rdzenia autor uważa zwięźlenie żrenie, rzucające się w oczy przy pierwszym badaniu.

(Časopis lékařů českých 42—44—92). H. Downar.

KRYTYKA i BIBLIOGRAFIA.

Prof. RIEDEL z Jeny. **O kamicy żółciowej w połączeniu z żółtaczką lub bez niej.**

Streścił Dr. J. Grundzach.

Prof. RIEDEL, którego dzieło pod tytułem „Die Erfahrungen ueber die Gallenstein-krankheit mit und ohne Icterus” streścić zamierzam, jako chirurg, mający specjalne

w tym kierunku doświadczenie, jako bystry spostrzegacz, a wysoce sumienny i cierpliwy badacz, najzupełniej zasługuje na to, aby pracy jego, owocowi długoletniej obserwacji, poświęcić więcej uwagi, niż to się dzieje zazwyczaj, gdy do ręki lekarza-praktyka wpadnie książka napisana przez chirurga dość obszerna, przepełniona cyframi, danymi statystycznymi i t. d. Sądzę, że zarówno lekarz internista, jak i chirurg z zawodu znajdzie w niej wiele cennego materiału. Streszczenie tej książki powinno być jedynie wstępem do jej przeczytania. Tylko pokrótce postaram się podać to, co mnie samego więcej interesowało, co było nowem, pomijając rzeczy mniej ważne lub bardziej znane.

Na wstępie zaznacza autor, że na ostatnim kongresie (Wiesbaden) poruszono kwestję rozpoznawania kamicy żółciowej (bez żółtaczki) i uznano to cierpienie jako częstokroć bardzo trudne dla rozpoznania lub rozpoznawania jedynie na zasadzie prawdopodobieństwa. Można szczerze ubolewać, że rozpoznanie to przedstawia tyle trudności, gdyż wczesne rozpoznanie pozwala chorego zupełnie uleczyć (dopóki kamienie tkwią w pęcherzyku żółciowym), usunięcie bowiem tych kamieni z łatwo dostępnego pęcherzyka jest rzeczą nie przedstawiającą dla chorego żadnego zgoła niebezpieczeństwa. Rzecz inna gdy zawędrują one w głąb przewodów (*d. choled.*), tworzą się najrozmaitsze komplikacje np. zrosty z narządami sąsiednimi i t. d. i operacja jest ciężką, o wiele poważniejszą. Zamiast 5 ct. cięcie musi mieć 12—16 ctm., zamiast krótkotrwałej (25 minut) pozbawionej wszelkiego niebezpieczeństwa („*durchaus gefahrlos*“), powierzchownej operacji musimy już wykonywać prawdziwą coeliotomię (t. z. laparotomię), pracować w głębi brzucha, przecinać i zeszywać przewód ż. wspólny i t. d. Autor pragnąłby zjednoczyć prace wszystkich chirurgów na tem polu, pragnąłby, aby każdy z nich przyczynił się do ujednostajnienia pojęć i w tym celu pracę swoją wykonał. Spostrzeżenia autora dotyczą 56 przypadków „kamicy“ i 8 ważnych pod względem rozpoznawczym. Wszystkie cyfry, uwagi i wnioski odnoszą się do tych właśnie przypadków. Tego rodzaju praca, jakkolwiek może być jednostronną, ma tę zaletę, że za każdy wniosek, każdą cyfrę autor odpowiedzialnym się staje.

Anatomia patologiczna. Godnem jest uwagi, że najczęściej pęcherzyk żółciowy jest powiększony (32); z tych w 12 bez zgrubienia ścian, w 20—ze zgrubieniem, w 8 przypadkach—zmniejszenie objętości bez zgrubień lub z takowem. W 6 przypadkach—*„zwerhsackförmig“*, w 3—uchyłki, w 1—ym zgłębienie, w 1—ym obliteracya. Największe pęcherzyki dochodziły do wielkości 1—2 pięści, najmniejsze jaja gołębiego. W uchyłkach ściana jest ścięcioną, nie posiada wcale błony śluzowej.

Zawartość pęcherzyka w $\frac{2}{3}$ przypadków jest anormalną: surowiczą (13), śluzową (6), ropną (4)¹⁾, posokowatą (3), surowiczo-ropną (2), smolistą (1) a tylko 13 razy żółciową. Posokowata zawartość była zawsze w przyczynowym związku ze zrostami kiszki (z *colon*) lub z przetoką do okrężnicy. Na baczność uwagę zasługuje okoliczność, że więcej niż w połowie przypadków kamienie były jedynie w pęcherzyku żółciowym. Co do przewodu pęcherzykowego, należy zaznaczyć, że w $\frac{2}{3}$ przypadków był on zamknięty (czasowo lub trwale), gdyż zawartość pęcherzyka była w tej liczbie przypadków, jak widzieliśmy, nienormalną; a okoliczność ta wskazuje zawsze na zamknięcie przewodu pęcherzykowego. Rzadko zamyka go kamień lub kamienie, najczęściej jest on obrzmiały w tym stopniu, że światło jego znika. Jako dowód przytoczyć można, że po usunięciu kamieni z pęcherzyka, światło się zjawia, a z przetoki (operacyjnej) płynie żółć zamiast surowicy, śluzu etc. Rozszerzonym bywa pęcherz jedynie przez kamienie, jakie czasem w nim tkwią, czasem bywa on zupełnie zarosnięty (1), lub łącznie z pęcherzykiem, co jest częstszym zjawiskiem (5 razy).

Przewód żółciowy wspólny (*d. choledochus*) raz tylko był zwężony (ciśniętym z zewnątrz przez rozrost rakowaty), częściej bywa rozszerzony skutkiem zatrzymania żółci z powodu kamienia, siedzącego u wejścia do dwunastnicy, albo też skutkiem kamieni, przesuwających się w przewodzie i zmieszanych z żółcią. Zawartość zwykle żółciowa, rościeniona.

Wątroba, o ile się zdaje, zmniejsza swoją objętość po śmierci, jeżeli zwiększe-

¹⁾ Autor nie podaje, czy badał mikroskopowo. Można by zakwestyonować te przypadki, gdyż zawartość pęcherzyka bywa czasem podobną do ropy, choć ropy wykryć nie można. Gr.

nie objętości zależało od przekrwienia lub zastoju żółci. W ten sposób możemy sobie objaśnić tak częste niby-pomyłki rozpoznawcze. Bywają i pomyłki, gdyż wątroba często jest tylko opuszczoną ku dołowi i przodowi, przyczem odbywa ruchy naokoło swojej poprzecznej osi; szczególnie guzy nerkowe prawostronne wywierają ten wpływ na wątrobę. Wiemy również, że dolny brzeg wątroby nieraz wyczuwać się nie daje (miękką wątrobą, grube ściany brzuszne), opukiwanie mało jest tu pewnem, oglądanie i obmacywanie daje najlepsze wyniki, szczególnie przy ucisku z tyłu ku przodowi (lub z dołu do góry, jeżeli chory leży). Wątroba bywa zwiększoną tylko w tych przypadkach, w których kamienie zawędrowały do przewodów, albo też w przypadkach, gdzie kamienie, mając siedlisko swoje jedynie w pęcherzyku, wywoływały obrzmienie przewodów żółciowych (*per continuitatem*). Kilkakrotnie spostrzegany był „wyrostek językowy” (*zungenförmiger Fortsatz*). Jest to część wątroby, pokrywająca zupełnie pęcherzyk, który zaledwie z pod niego wystaje czasami, a która wytwarza się skutkiem powiększenia się pęcherzyka, napelnionego kamieniami i ciężącego ku dołowi. Na tę anomalję przy badaniu podejrzanych chorych powinniśmy bacznie zwracać uwagę; często można się pomylić, biorąc powiększenie prawego płata wątroby za ów wyrostek. Inne anomalie rozmaitego charakteru, jako rzadsze, będą tu pominięte.

Procesy zapalne, które się odbywają w pęcherzyku i przewodach, przechodzą na narządy sąsiednie, wywołując zrosty. Zrosty te zwykle, choć nie zawsze, są tak luźne, że z łatwością oddzielić się dają (podczas operacji), rzadziej mamy do czynienia ze zrostami mocnymi, twardymi (zbita tkanka łączna, zwyrodnienie wapniste i t. d.).

Przedziurawienia do narządów przyległych są stosunkowo rzadkie: z liczby 52 miały one miejsce w 4 przypadkach, w 2-ech do przedniej ściany brzucha, w 1-ym do przedniej ściany brzucha i poprzecznicy jednocześnie, w 1-ym do otorbionej przestrzeni w jamie brzusznej, do poprzecznicy i do jamy piersiowej jednocześnie, w końcu, w 1-ym do żołądka, dwunastnicy, poprzecznicy, wątroby i przedniej ściany brzucha (nie zupełnie pewne, gdyż zdaniem autora mógł to być t. z. „tropikalny ropień wątroby”).

Co się tyczy kamieni, ważną niezmiernie jest ich wielkość, gdyż małe przechodzą doskonale przez przewody, większe zaś w żaden sposób przejść ich nie są w stanie. Liczba nie odgrywa tu roli, gdyż całe setki małych kamieni wybornie torują sobie drogę aż do dwunastnicy. Jeżeli podzielimy rozmiary kamieni i odróżniać będziemy: małe (do wielkości soczewicy), średnie (do wielkości wiśni), duże (mające przeszło 1½ ct. w średnicy), otrzymamy z liczby 52 w 5 tylko—małe kamienie, w 11—średnie, a w 36—duże (bardzo często usuwano kamienie, mające 3—4—5 ct. w średnicy). A zatem większa reszta chorych posiadała duże kamienie, mniejsza (i to znacznie)—małe.

Nie zawsze większe kamienie są mniej liczne, jakby się zdawało i odwrotnie. Różne bywają tu stosunki. Jeżeli ilość wahała się od 3 do 10, były to zwykle duże kamienie, największe były w towarzystwie 3—4 również dużych kamieni.

Kliniczny przebieg kamicy żółciowej.

Zdaniem najlepszych klinicystów, kamienie żółciowe, leżące spokojnie w pęcherzyku, są cierpieniem ukrytem (co dziesiąta sekcja wykrywa kamienie w pęcherzykach) i nie dają prawie żadnych objawów lub jakieś bardzo niewyraźne: tępe bóle, lekkie objawy dyspeptyczne. Dopiero wówczas, gdy one rozpoczynają wędrówkę po przewodach, rozpierają je i wywołują ilość objawów, zwanych „kolką wątrobową”. Jakże dziwnem nam się wyda, gdy autor wprost powiada, że to fatalna pomyłka, gruba nieświadomość rzeczy! Wiele kamieni, są to słowa RIEDLA, spólnie niby przebywających w pęcherzyku, dając ciężkie bardzo objawy kolki wątrobowej bez żółtaczkilub nawet z żółtaczką. Kolka wątrobową jest zaledwie w połowie przypadków wynikiem wędrówki kamieni w kierunku kiszek, połączonej z przeszkodami (wielkość kamieni). Jest ona często jedynie wyrazem ostrego zapalenia pęcherzyka, przepełnionego kamieniami. Wielką jest, jak widzimy, różnica między klinicystą (FÜRBRINGER) a chirurgiem operującym, w zapatrywaniach na interesujący nas przedmiot.

Dalej, „*hydrops vesicae felleae*” nie jest cierpieniem, jak sądzi FÜRBRINGER, przebiegającym bez objawów i mało interesującym lekarza, a zależnem od zatkania przewodu pęcherzykowego przez kamień. Przeciwnie, kamień w przewodzie pęch. rzadko stan ten wywołuje, „*hydrops v. f.*”, zdaniem autora, zależy od obrzmienia błony śluzowej przewodu pęcherzowego i zniknięcia jego światła, a kamienie pęcherzyka stan ten podtrzymują. Objawów ze strony takiego pęcherzyka nie mamy, dopóki nie przyłączy się za-

palenie tegoż, ale wówczas mamy ciężkie objawy („kolka“), mocno interesujące lekarza, gdyż racjonalne leczenie zależy od właściwego rozpoznania tego stanu, połączonego ze stałym lub przepuszczającym zapaleniem pęcherzyka.

Skąd tak wielka różnica w zapytrywaniach? Rzecz bardzo prosta. Lekarz—klinicysta i chirurg spostrzegają odrębne kategorie chorych. Co widzi klinicysta na oddziałach? Zwykle ciężkie przypadki kamicy żółciowej, przebiegające z żółtaczką, te bowiem lekarze odsyłają do szpitala, podczas gdy przed wystąpieniem żółtaczki niewyraźne skargi chorego „niewysłuchane rozbrzmiewają“. Poliklinicysta widzi już innych chorych, którzy skarżą się na ściskanie w dołku w przerwach pomiędzy napadami. Ponieważ jednakże lekarz chorego nie operuje, anatom-patolog zaś twierdzi, że „*hydrops v. felleae*“ znajduje na seceyi jako rzecz przypadkową (spokojnie niby przebiegającą za życia), natrafia na wielkie trudności, gdy zechce wyrobić sobie pojęcie o stanie pęcherzyka. Chorzy z zapalnym stanem pęcherzyka nie umierają, stan ten często przechodzi bez śladu. Ztąd to pochodzi, że tylko chirurg, do którego taki chory się dostanie, operujący zaraz tuż po ataku, stan ten wykrywa i posiada o nim właściwe pojęcie. Jest to początkowy okres kamicy żółciowej—czyste, ostre zapalenie pęcherzyka żółciowego, które poprzednio, gdy nie operowano, było zupełnie nie rozpoznawane.

Autor w tem miejscu podaje następujące wyrazy, technące nastrojem humanitarnym: „musimy się porozumieć dla dobra nieszczęśliwych chorych, dręczonych przez kamienie żółciowe. Pomóż im, wszakże to wspólne nasze zadanie! Małe kamienie należą prawie wszystkie do klinicystów, duże—do chirurgów.“ (d. c. n.)

LUDWIK PASTEUR

(z powodu 70-tej rocznicy Jego urodzin).

Po niedawnem uczczeniu zasług VIRCHOWA i HELMHOLTZA przyszła teraz kolej na PASTEURA, którego 70-tą rocznicę urodzin obchodziła uroczystie w dniu 27 Grudnia r. z. Francya oraz cały świat naukowy. PASTEUR jest chemikiem, nie lekarzem, a mimo to nauka lekarska niemniejsze ma doń prawo, jemu zawdzięczając rozwój dzisiejszej bakteriologii.

P. urodził się w Dôle (Dep. Jura). Po ukończeniu studyów w Besançon i w szkole wyższej normalnej, został w r. 1847 doktorem *ès sciences physiques*, w 1848 profesorem fizyki liceum w Dijon, a wkrótce prof. chemii w uniwersytecie Strasburskim. W 1854-ym powołany został jako dziekan i profesor chemii do nowo założonego wydziału w Lille, w 1856-ym objął kierownictwo sekcyi naukowej w szkole normalnej wyższej, w 1863-ym został profesorem geologii, fizyki i chemii w szkole sztuk pięknych, a w 1867-ym professorem chemii w Sorbonie.

Ilość prac Pasteura jest wielką. Już pierwsze z nich postawiły go w rzędzie najdzielniejszych chemików, a najzawilsze kwestye z dziedziny biologii jemu właśnie swe wyjaśnienie zawdzięczają. Poszukiwania nad fermentacją i gniciem, którym Pannum dał początek, PASTEUR przeprowadził dalej w kierunku chemicznym. Jakkolwiek już zdawna przypuszczano, iż choroby zakaźne zależą od pewnych drobnoustrojów, to jednak ta hipoteza zyskała potwierdzenie naukowe dopiero przez poszukiwania bakteriologiczne ostatniej doby. Zasługa udoskonalenia metod badania przynależy KOCHOWI, który w dalszym ciągu znakomicie rozwinął idee PASTEURA i dzięki któremu nauka o grybkach chorobotwórczych osiągnęła dzisiejsze swe znaczenie.

P. w r. 1857-ym ukończył prace nad fermentacją i gniciem, dowiodłszy prawdziwości swej teoryi zarodkowej, w przeciwstawieniu do *generatio aequivoca*. P. wykazał, iż grzybek drożdżowy przyswaja azot nie tylko, jak dawniej mniemano, ze związków białkowych, zawartych w soku winnym i w piwie, lecz także z amoniaku, węgiel zaś wyłącznie z cukru, i że błonka grzybka jakoteż tłuszcz powstają zapomocą drobnych przeistoczeń cukru. Odciągając węgiel z cukru, grzybek powoduje rospad ostatniego i owe rozszczepienia, znane pod nazwą fermentacyi wyskokowej. Dalej P. wykrył zależność wszystkich chorób wina od drobnowidzowych grzybków fermentacyjnych, których zarodki dostają się do wina podczas jego przygotowywania i tam się mnożą. Odkrycie to miało niesłychaną wagę praktyczną, gdyż ogrzanie wina w butelkach do 50—60° niszczy bakterye octowe, drożdżowe i in. Tak samo doniosłem jest odkrycie pasożyta (*pébrine*), niszczącego jedwabniki, oraz środek przeciw niemu. Wartości tych odkryć dla gospodarstwa społecznego chyba bliżej wyjaśniać nie potrzeba.

Wreszcie skierował P. swe badania na pole bakteryi u ludzi i zwierząt. W r. 1880-ym wykazał możność osłabienia łusiecznika cholery kur, a wkrótce potem karbunkulu, i starał się za pomocą szczepień ochronnych osłabionym jadem chorobowym nadać tym odkryciom wartość praktyczną. W podobny sposób rozwinął leczenie zapobiegawcze róży świń oraz wściekliczy.

Jeśli rozważymy, iż PASTEUR nie rozporządzał jeszcze tak udoskonaloną techniką w poszukiwaniach bakteriologicznych, jaką rozwinął dopiero KOCH, musimy stanąć zdumieni wobec genialnej intuicji i twórczości ducha człowieka, któremu ludzkość i wiedza tyle mają do zawdzięczenia.

H. P.

KORESPONDENCYE „MEDYCYNY“.

Paryż 27/XII 1892 r.

W dniu dzisiejszym odbyła się uroczystość 70-letnich urodzin PASTEUR'A. Pierwotnie miała się ona odbyć prawie prywatnie, w kole uczniów i kolegów, obecność jednak Prezydenta Rzeczypospolitej nadała jej cechę ogólniejszą, przybycie zaś niezmiernie licznych przedstawicieli towarzystw naukowych francuskich i zagranicznych oraz młodzieży z wyższych zakładów naukowych uświetniło uroczystość, która w ten sposób stała się pamiątką dla wszystkich biorących w niej udział.

Gdyby rzecz była wcześniej postanowioną, można by przypuszczać, że zebranie byłoby o wiele liczniejszem, ponieważ zaś została późno zdecydowana, przeto przybyć zdołali tylko bliżsi i bezpośrednio z PASTEUR'EM oraz z jego nauką związani. Największą część delegatów przybyła z Francji, Anglii, Szwecji i Norwegii; te dwa kraje przysłały również artystycznie wykonane medale. Inne kraje przysłały przeważnie adresy i dyplomy, których ilość była doprawdy imponującą. Z Rosyi było 2 delegatów: MIECZNIKOW i WINOGRADSKI; z Warszawy kol. BENI i niżej podpisany, który prócz tego reprezentował stację bakteriologiczną w Odessie. Z Poznania nadesłano dyplom na ręce prof. GAŁĘZOWSKIEGO. Berlin przysłał adres, ale nikt z nim nieprzyjechał. Nikt również nie przybył z Wiednia, ani z Krakowa.

Z przemówień nacechowanych serdecznością, a krótkich i treściwych, wyróżniała się przemowa Józefa BERTRAND'A sekretarza stałego Akademii Umiejętności w Paryżu, oraz przemowa LISTERA i mera miasta Dole, miejsca urodzin PASTEUR'A, wreszcie samego PASTEUR'A, który wskutek wzruszenia i osłabienia przemawiał przez usta swego syna. Zaznaczyć tu należy pięknych słów kilka, wypowiedzianych do młodzieży przez Jubilata: „Pracujcie najpierw dla waszego wykształcenia, trzymając się drogi ścisłych badań. Następnie gdy uczujecie żeście dojrżeli, pytajcie siebie coście zrobili dla kraju? a gdy wreszcie uda wam się stanąć wyżej, być może że dostąpiście szczęścia zrobienia czegoś i dla ludzkości.“

Odo Bujwid.

Listy o organizacji pomocy lekarskiej przy fabrykach *).

LIST I.

Treść: Nowa ustawa pomocy lekarskiej przy fabrykach.—Główne jej paragrafy.—Pomoc lekarska dla rodzin robotników.—Pomoc materialna dla robotników w czasie choroby.—Konieczność powszechnego wprowadzenia kas składkowych dla chorych.—Zabezpieczenie bytu robotników, uległych wypadkowi.—Kilka słów o szpitalach i szpitalikach fabrycznych.

W miesiącu marcu 1892 r. inspekcya fabryczna okręgu piotrkowskiego wydała ustawę normującą pomoc lekarską dla robotników fabrycznych. Ustawa ta ogłoszona

*) Szeregami niniejszych listów kol. BIEGAŃSKIEGO otwieramy dział korespondencji prowincjonalnych w kwestiach dotyczących praktyki oraz spraw zawodowych. „Medycyna“ jako organ lekarzy-praktyków nie może pomijać milczeniem kwestyi zawodowych. Lubo celem głównym pisma jest uprawianie strony naukowej, nie mniej jednak badanie potrzeb stanu naszego dotyczących, oraz czynników, od których byt lekarzy i możność produkcyjnej dla ogółu pracy są zależnemi, winny być również w piśmie uwzględnione. Ileż to bowiem kwestyi takich jest niezadowolonych, choć od czasu do czasu przygodnym sposobem poruszanych, i ile ich jest całkiem jeszcze nietkniętych? Kwestya organizacji pomocy lekarskiej wśród ludu po wsiach, wśród robotników przy fa-

została w urzędowym organie gubernialnym i obowiązuje już od 1-go lipca t. r. Główne paragrafy tej ustawy są następujące:

1) Każda fabryka, mająca więcej nad 16 robotników, powinna mieć stałego lekarza, opłacanego przez właściciela fabryki.

2) Każda fabryka, mająca więcej jak 50 robotników, powinna urządzić przy fabryce stałe ambulatory, które lekarz dla udzielenia porady robotnikom obowiązany jest odwiedzać 2 razy tygodniowo.

3) Każda fabryka, mająca więcej jak 100 robotników, powinna mieć urządzony szpitalik fabryczny w stosunku: jedno łóżko na 100 robotników. Chorych w szpitaliku lekarz powinien odwiedzać codziennie.

4) Niezależnie od szpitali przy każdym ambulatoryum powinno być jedno lub więcej łóżek dla tymczasowego pomieszczenia ciężko rannych, lub tych robotników, którzyby nagle zachorowali w fabryce.

5) Jeden lekarz nie może obsługiwać równocześnie więcej jak 2 duże (ponad 500 robotników) fabryki lub 5 małych.

6) Na lekarza włożony jest również obowiązek dozoru sanitarnego nad fabryką i obowiązkowe badanie stanu zdrowia nowowstępujących robotników.

Takie są główne paragrafy tej ustawy. Sprawiedliwość nakazuje nam przyznać, że w wielu fabrykach istniała już oddawna urządzona na podobnych warunkach pomoc lekarska. Poważne firmy Hillego i Dietricha, Szajblera, Poznańskiego, akcyjnej fabryki w Zawierciu i t. p. miały już oddawna stałych lekarzy, ambulatory, własne szpitale. Ustawa więc nie wprowadziła do fabryk tych żadnych zmian. Główna zasługa ustawy polegała na umormowaniu pomocy lekarskiej w małych fabrykach. W wielu z tych fabryk do ostatniego czasu nie było stałej pomocy lekarskiej, w wielu pomoc lekarska była niedostateczną, pozorną. Otóż dla pracujących w tych fabrykach ustawa rządowa była dobrodziejstwem, gdyż sprawę traktowaną powierzchownie, jako niepotrzebny wydatek, odrazu stawiała na gruncie obowiązującego prawa.

Uchwały tej nie można uważać za ostateczny wyraz godnych pochwały usiłowań inspekcji fabrycznej. Jestto właściwie początek dopiero, który prawdopodobnie praktyka czasem uzupełni i rozwinie dalej w tym samym kierunku. I tak np. ustawa zabezpiecza pomoc lekarską tylko pracującym w fabryce, nie dotyczy ona wcale rodzin robotników. Tymczasem w wielu fabrykach większych i rodziny pracujących (dzieci, żony) korzystają również z bezpłatnej pomocy lekarskiej. Gdyby właściciele trzymali się ściśle paragrafów ustawy, mogliby odmówić pomocy rodzinom robotników, co też i dzieje się w wielu mniejszych fabrykach. Należy więc rozszerzyć w tym kierunku ustawę i zaprowadzić obowiązkową pomoc lekarską i dla rodzin. Nie będzie to wielkim ciężarem dla właściciela fabryki, a dla pracujących będzie prawdziwym dobrodziejstwem.

Dalej ustawa, zabezpieczając choremu robotnikowi poradę lekarską, lub nawet miejsce w szpitalu, nie uwzględnia jeszcze wszystkiego, co by mogło zabezpieczyć byt robotnika w czasie choroby. Praktyka wykazuje, że choroba robotnika—to klęska dla całej jego rodziny, głównie z powodu braku zarobku. Robotnik zazwyczaj nie posiada żadnych oszczędności, żyje z dnia na dzień, najczęściej kredytem, to też gdy przyjdzie długa choroba, do rodziny takiej wkłada się straszna nędza. Nieraz lekarz widzi jak znikają jedna po drugiej poduszki i różne sprzęty z mieszkania dla zakupienia żywności. Nie tu nie pomoże lekarstwo, jeżeli nie ma znośnego pożywienia. Nie zaradzi również złemu i pomieszczenie chorego w szpitalu. Chory co prawda, znajdzie się tu w lepszych warunkach, ale jego rodzina cierpieć będzie tymczasem głód. Jestto względ niesłychanie ważny i uorganizowanie pomocy materialnej dla robotników podczas choroby uważalibyśmy za rzecz pierwszorzędną wagi.

Dotychczas przy fabrykach istnieją kasy wsparć z funduszków karnych. Kary za rozmaite wykroczenia, ściągane z płacy robotników, stanowią fundusz, znajdujący się pod kontrolą inspekcji fabrycznej, z którego administracja fabryki wypłaca wsparcie

brykach, drogach żelaznych; kwestya warunków praktyki małomiasteczkowej, stosunki lekarzy między sobą, do felczerów, zakładania i czynności towarzystw lekarskich prowincjonalnych; kwestya bibliotek, lub czytelni wspólnych, pracowni naukowych w zastosowaniu do potrzeb praktyki i higieny i t. d. i t. d. wszystko to są sprawy na rozbiór i omawianie których, miejsce w piśmie praktycznem znaleźć się winno. W imię tych potrzeb wzywamy do współdziałania wszystkich kolegów, zastrzegając kategorycznie, iż wszelkie osobiste sprawy w obręb naszej działalności nigdy nie wejdą. *Przyp. Red.*

chorym robotnikom i ich rodzinom. Fundusz ten jednak jest bardzo szczupły i nie wystarczy na wspomóżenie małej części chorych. Należy koniecznie fundusz ten powiększyć i to najlepiej przez zaprowadzenie unormowanych i dobrze zorganizowanych kas wkładowych. Każdy robotnik wnosilby tygodniowo pewien procent od zarobku do kasy, gdzie również wpływałyby fundusze karne, a nawet i możliwe obowiązkowe dodatki od właścicieli fabryk. Rozporządzając większymi funduszami, kasa mogłaby nie jedną rodzinę robotniczą uchronić od straszliwej nędzy, która ją nieuchronnie czeka w czasie dłuższej choroby pracującego. Podobne kasy nie są wcale nowością, istnieją one przy wielu fabrykach odławna. Są to t. z. kasy dla chorych (*Krankkasse*), urządzone na wzór niemieckich stowarzyszeń tego rodzaju. Ponieważ jednak z kas tych w wielu razach opłacano lekarza i lekarstwa, t. j. obowiązkową dla właścicieli pomoc lekarską, przeto nie odpowiadały one przepisom ustawy i podlegały zakwestyjonowaniu przez inspekcję fabryczną. Organizując je jednak inaczej, jako stowarzyszenie materialnej pomocy dla chorych robotników, można by je zastosować w zupełności do wymagań ustawy i w takim razie kasy te powinny być obowiązkowe i objęte ustawą. Nie wątpię, że inspekcja fabryczna, która dała dowody dbałości o dobro robotników, zwróci na to uwagę i w najbliższej przyszłości wyda odpowiednie rozporządzenie.

Tymczasem obowiązkiem każdego fabrycznego lekarza powinno być popieranie u właścicieli i robotników tej myśli. Trzeba tylko inicjatywy, a gdyby fabryka wystąpiła do inspekcji z podobnym projektem, niewątpliwie kasy takie uzyskalyby sankcję władzy.

Przy układaniu ustawy tych kas radziłbym koniecznie uwzględnić dwa warunki: 1) żeby w komitecie rozdającym wsparcia zasiadali różni przedstawiciele robotników, a dla uniknięcia możliwych podejrzeń o stronność, 2) żeby wsparcie nie przenosiło nigdy $\frac{3}{4}$ zarobku, inaczej łatwo wyniknąć mogą nadużycia ze strony samych robotników, proszących o wsparcie.

Robotnicy, ulegający nieszczęśliwym wypadkom w fabrykach, są podług ustawy dostatecznie zabezpieczeni. Właściciele bowiem są obowiązani dawać im utrzymanie do czasu zupełnego wyzdrowienia. W wielu fabrykach zabezpieczono wszystkich robotników od wypadków, i tym sposobem za pewną stałą sumę opłacaną przez właściciela towarzystwo ubezpieczeń wypłaca całkowity dzienny zarobek robotnikowi aż do czasu wyzdrowienia. Nie wiem, czy ten sposób ubezpieczeń jest wygodniejszy dla właściciela, mogłem jednak stwierdzić przez porównanie, że suma wsparcia, wypłacana przez towarzystwo jest przynajmniej dwa razy większą, aniżeli summa wsparcia, wypłacana z kasy właściciela. W ostatnim bowiem razie administracja fabryki stara się dla lżej rannych wynaleźć odpowiednie zajęcie, czego prawie nigdy nie robi, jeżeli robotnik jest ubezpieczony i dzienny jego zarobek wypłaca towarzystwo.

Na zakończenie niniejszego listu należy się w kilku słowach wspomnieć o obowiązkowych szpitalach fabrycznych. Termin urządzenia takich szpitali ustawa naznaczyła na dzień 1 października 1893 r. Nie ulega wątpliwości, że wielkie fabryki, gdzie pracuje po kilka tysięcy robotników, będą miały szpitale wzorowe i dobrze urządzone, o ile ich dotąd nie mają. W małych zaś fabrykach, zatrudniających po kilkuset robotników, szpitale stanowczo prosperować nie mogą. Niepodobniestwem jest wymagać odpowiedniego urządzenia od szpitala o 3-4-5-6 łóżkach. Ani odpowiedniego pomieszczenia, ani odpowiedniej usługi spodziewać się tam nie można. Właściciele, chcąc uniknąć kosztów, kłopotów z kontrolowaniem, sami zapewne starać się będą, żeby łóżka w szpitalikach nigdy zajęte nie były. W razie potrzeby oddawać będą chorych jak dotąd do miejskich szpitali. Jestem najmocniej przekonany, że małe szpitaliki fabryczne istnieć będą tylko *pro forma*. O wiele słuszniej byłoby zobowiązać właścicieli małych fabryk albo do wspólnego wystawienia większego szpitala, albo do stałego utrzymywania pewnej liczby łóżek w miejskich szpitalach. Byłby to najpraktyczniejszy sposób rozwiązania tej kwestyi.

Za to w zupełności na uznanie zasługuje ostatni paragraf ustawy, ograniczający ilość obsługiwanych przez lekarzy fabryk. Nadmiar zajęcia nie pozwoliłby lekarzowi sumiennie spełniać swych obowiązków, a wobec protekcji, stosunków, walki o byt potrzeba prawnej, ściśle określonej granicy byłaby tu konieczną.

Streszczając wszystko, co powiedzieliśmy o nowej ustawie fabrycznej, przyznać musimy, że jest ona wogóle dobrze obmyślona i oddać powinna wielkie usługi pracującej ludności. Dłuższe doświadczenie może zczasem wykazać w niej pewne nieliczne braki, należy się jednak spodziewać, że będą one skwapliwie zapełnione.

Drobniejsze wiadomości różnej treści.

= Koch ma w niedługim czasie ogłosić wyniki badań nad szerzeniem się cholery w Niemczech i gdzieindziej. Jako przykład ciekawy i pouczający dołączy plany Hamburga i Altony — dwa te miasta ściśle z sobą połączone różniły się zasadniczo co do ilości przypadków zachorowania — w związku z wodą wodociągową.

= We Francyi NOCARD coraz usilniej proponuje stosowanie tuberkuliny w celach rozpoznawczych u bydła. W ten sposób, sądzi Nocard, można będzie w zupełności zgnieść grasującą w olbrzymi sposób perlicę. Rozpoznanie zdaniem N. jest zawsze pewne.

= Instytut chorób infekcyjnych w Berlinie wykonywa obecnie próby w celu dyagnostycznym i lekarskim u wszystkich chorych z tuberkuliny. Słabe stopnie gruźlicy oraz wilk dają podobno dobre wyniki. Rozpoznanie ma być pewne, prawie bez wyjątku.

= ALT zebrał 10 przypadków, dowodzących związku między zaburzeniami nerwowymi i psychicznymi z jednej, a cierpieniem żołądka z drugiej strony. Niekiedy nieżyłtowi kiszek towarzyszyły nie tylko przypadłości nerwowe, ale i rzeczywisty rozstrój psychiczny: ponury nastrój, błędne wyobrażenia, złudzenia zmysłów a nawet napady szaleństwa. Ze strony żołądka znaleziono obok nieżyłtu w 6 przypadkach zupełny brak HCl nawet podczas aktu trawienia, w jednym kwaśność mniejszą i w 3 zwiększoną. Pomyślnie leczenie nieżyłtu wpływało korzystnie na psychozę. Wszyscy chorzy dotknięci byli przytem dziedziennym usposobieniem neuropatycznym.

= THIESEN badał, jak długo laseczniki Löfflera mogą istnieć w gardzieli chorych po błonicy i znalazł je nawet po 31 dniach. Fakt ten dowodzi, iż chorzy, wypuszczani ze szpitala jako uleczeni, mogą być źródłem zakażenia. Jednakże T. nie stwierdził ani jednego niewątpliwego przypadku bezpośredniego zakażenia, stąd przypuszczać można, iż w każdym razie niebezpieczeństwo zarażenia się bywa niewielkiem.

= Du MESNIL w Altonie opisał ciekawy przypadek (w czasie trwania tam epidemii): robotnik dostał w nocy biegunki, wymiotów i kurczów w łydkach, a nad ranem zmarł. Sekcya

dała zupełny obraz cholery, badanie drobnowidzowe również wykazało zmiany charakterystyczne w kiszki i nerkach. Tymczasem w zawartości kiszek brakło przecinkowców, był zaś *Bacterium coli commune*. Arszeniku w kiszki nie znaleziono. Mamy tu przypadek cholery, stwierdzony klinicznie i anatomicznie, bez lasecznika Koch'a.

= VERSTRAETEN w Gandawie podaje nową metodę określania dolnej granicy wątroby zapomocą wysłuchu. Auskultując chorego w pozycji siedzącej, a jeszcze lepiej w leżącej, z rozluźnionymi mięśniami brzuszными, u wierzchołka serca i posuwając stetoskop ku dołowi i na prawo, słycać tony serca ponad całą okolicą wątroby jednakowo wyraźnie. U dolnego brzegu tony słabną odrazu i przestają być wyraźnymi. Sposób ten nie daje rezultatu wtedy tylko, gdy tony serca są bardzo słabe u wierzchołka, oraz gdy języzek lewego płuca dostanie się między serce a wątrobę, co jednak bywa zjawiskiem niezmiernie rzadkiem.

= Pewien robotnik w fabryce elektrotechnicznej, chwyciwszy lewą ręką za biegun dodatni, prawą za ujemny, doznał zupełnej monoplegii lewostronnej: porażenie ruchowe i czuciowe dotyczyło całego lewego ramienia oraz górnej lewej połowy klatki piersiowej, wraz z obniżeniem ciepłoty na tej przestrzeni. Po miesiącu objawy ustąpiły prawie w zupełności.

= Na ostatnim zjeździe chirurgów w Berlinie LAUCKSTEIN zalecił przy operacyach, z powodu kolki żółciowej dokonywanych, zwracać szczególną uwagę na bliznowate pasma i zrosty pęcherzyka z częściami otaczającymi, które same przez się mogą kolkę wywoływać. Słuszność tego zdania stwierdziły dwa przypadki FRANKL'A, przebiegające z żółtaczką. Ponieważ leczenie wewnętrznymi środkami pozostało bez skutku, przystąpiono do operacji; znaleziono bliznowate pasma, idące od sieci do pęcherzyka żółciowego; zaś samego pęcherzyka w pierwszym przypadku wcale nie było, w drugim był on ciekim i przeświecającym. Po rościęciu pasemek napady gwałtownych bólów ustały. Być więc może, iż przy obecności kamieni żółciowych bóle również nie zawsze zależą od uwężgnięcia ich. Trzeba o tem przy operacji pamiętać.

Wiadomości bieżące.

— Na posiedzeniu wyborczem, które się odbyło w dniu 3-im b. m. w tutejszem Tow. Lek., na prezesa obrano kol. PRZEWOSKIEGO, na wiceprezesa kol. Stan. MARKIEWICZA, t. j. tych którzy już w r. z. urzędy te spełniali. Na sekretarza dorocznego wybrano kol. SZUMLAŃSKIEGO.

Nadto, do grona Towarzystwa przyjęto nowych 14 członków.

— Otrzymałmy „rocznik farmaceutyczny” na r. 1893 zredagowany przez p. A. JAWOROWSKIEGO i wydany przez tegoż oraz przez p. W. MIŁASZEWSKIEGO. Pierwszy ten rocznik obiec-

jako się przedstawia i zawiera w sobie wiele pożytecznych wiadomości również i lekarzy obchodzących. Treść ujętą została w 17-cie rozdziałów zawierających między innymi: nowe leki w r. 1891 zalecone.

— Czwarty czyli ostatni zeszyt Pam. Warsz. Tow. Lek. na rok 1892 redagowanego przez kol. JAKOWSKIEGO, oprócz znacznego zwiększenia objętości i bogactwa treści, zaleca się dodaniem siedmiu kosztownych tablic chromolitograficznych. Na szczególnie wyróżnienie zasługuje w nim praca kol. A. RORNIKO p. t. „Rys dziejów psychiatrii w Polsce“, której dokończenie w tym poszycie umieszczonem zostało. Jestto praca na źródłowych badaniach oparta, stanowiąca rzetelny przyczynek do dziejów cywilizacji naszego kraju. Powinna ona choć w streszczeniu znaleźć w pismach naszych dla siebie miejsce. Korzystając ze sposobności, zwrócimy uwagę tych wszystkich, którzy nie gardzą pracami naukowymi naszych autorów, iż Pamiętnik w obecnym jego kształcie i objętości, należy do wydawnictw bajecznie tanich. Prawie cztery tomy zawierające obraz całorocznej działalności naszego Tow. Lek. oraz cały szereg prac gruntownych z licznymi tablicami, rysunkami i t. d. za 3 ruble, toć to jest cena z jaką się w zagranicznych publikacjach nigdzie spotkać nie można. W Niemczech taki Pamiętnik kosztowałby 25—30 marek; we Francji minimum 40 franków. Tylko u nas jest tanio, a jakby w nagrodę za to, mało się prenumeruje.

— Stan sanitarny naszego miasta w ostatnich dopiero tygodniach roku zeszłego uległ pewnej poprawie. Śmiertelność podczas ubiegłej jesieni przeszła rozmiarami zwykłą śmiertelność lat ubiegłych w tym okresie w sposób istotnie niepokojący. Gdy bowiem w tymże okresie w 5 latach poprzedzających śmiertelność wyrażała się cyfrą przeciętną 26,72, — w roku ubiegłym podskoczyła nagle we Wrześniu do 37,08, w Październiku do 39,23, w Listopadzie spadła do 30,53%. Trudno w tej chwili określić jakie

były powody tak niepożądanego stanu sanitarnego Warszawy; nie zależał on w każdym razie od epidemii cholery, ani nawet w ogólności od zaburzeń przewodu pokarmowego, ale głównie od chorób zakaźnych, gorączkowych wśród dzieci, zwłaszcza szkarlatyny, dyfterytu, odry, ospy a po części i dyzenteryi. W obec energicznych rozporządzeń, zastosowanych w roku zeszłym i mających być w przyszłości przeprowadzonymi w przewidywaniu grożącej epidemii cholery, a które już wydały dobroczynne skutki, należałoby nie zapominać również o chorobach wyżej wymienionych; rozporządzenia właściwe i tu by zapewne nie pozostały bez skutku. Mamy na myśli odosobnianie chorych zwłaszcza w klasie ubogiej, otwieranie dostatecznej liczby oddziałów dla chorób zakaźnych, przestrzeganie właściwych przepisów co do posyłania dzieci do szkół z domów, w których choroba zakaźna się wydarzyła i t. p. W dzisiejszych stosunkach ledwie nieznaczna część tej kategorii chorych znaleźć może pomieszczenie w szpitalach. W ostatnich tygodniach ubiegłego roku szkarlatyna i dyfteryt zmniejszyły się widocznie, a przebieg tych chorób stał się łagodniejszy. Natomiast częściej znacznie wydarzają się przypadki zapalenia płuc krupowego i w ogóle choroby dróg oddechowych. Praktycy notują również nieliczne przypadki influenzy o przebiegu w ogólności łagodnym. Przypadki odry i ospy wciąż jeszcze się wydarzają, a tyfus rzadziej nieco niż w miesiącach poprzednich spotykać się daje. J. K.

Zmarli. W dniu 2-im b. m. zmarł w mieście naszym ś. p. Dr. Konstanty Rosé b. prof. b. Akademii medycznej warszawskiej i b. Szkoły Głównej, oddawna współpracownik naszego pisma oraz onego współwłaściciel. O ile wiemy nad grobem przemówić ma Dr. Kępiński. W następnym numerze podamy życiorys ś. p. profesora Rosého, wziętego praktyka, wzorowego kolegi i jednego z najsympatyczniejszych naszych lekarzy dawniejszej generacyi.

Liczbę współpracowników oraz współwłaścicieli „Medycyny“ powiększyli następujący koledzy na liście w N-rze 51 „Medycyny“ z r. przeszłego jeszcze nie umieszczeni: RADUSZKIEWICZ Hilary, STERCZYŃSKI Adam, CHWAŃ Ludwik, WYSZOMIRSKI Karol, Prof. RYDYGIER Ludwik, Prof. DOGIEL Jan, Prof. BORYSIEWICZ Michał i Prof. JAWORSKI Walery.

Komitet redakcyjny „Medycyny“ przy łaskawym współudziale prof. BARANOWSKIEGO w dziale medycyny wewnętrznej oraz prof. KOSIŃSKIEGO w dziale chirurgii, stanowią koledzy: BAUERERTZ, BIEGAŃSKI Wł., BORYSSOWICZ, BRUNER Wł., BUJWID, GEPNER (syn), GOLDFLAM, KOSMOWSKI, KRAMSZYK J., MAJKOWSKI, MARKIEWICZ St., OLTUSZEWSKI, RAUM, ROGOWICZ, SADOWSKI, SOLMAN, SREBRNY, SZTEYNER, TRZCIŃSKI, ZAWADZKI Wł. Oprócz tego stałymi członkami redakcyi są: redaktor DOBRZYCKI i pełniący czynności wydawcy GURANOWSKI.

Do dzisiejszego N-ru dołącza się okazowy Nr. Gazety Losowań.

REDAKTOR I WYDAWCA Dr. Henryk Dobrzycki. Adres Redakcyi: Obozna Nr. 5.

Дозволено Цензурою. Варшава 24 Декабря 1892 г. Друк М. Зіемківчезоуей, Krak.-Przedm. Nr. 6. Cena numeru pojedynczego kop. 15.